

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temel Eğitim Anabilim Dalı

Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**İLKOKULLARDA AKRAN ZORBALIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN
İNCELENMESİ**

Emine ASLAN
ORCID: 0009000649009569

Danışman
Prof. Dr. Osman AKANDERE
ORCID: 0000000178754214

Konya – 2025

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Eğitim almak her çocuğun temel haklarından biridir. Bizler eğitimciler olarak onların en iyi şekilde eğitim almalarını sağlamakla görevliyiz. Aynı zamanda çocuklara sadece bilgi değil güzel davranışlar kazandırmak da eğitimin amaçlarından biridir. Bu süreçte çocukların birbiriyle olumlu ilişkiler kurmalarını teşvik etmekteyiz. Ancak okullarda davranış problemleri ve uyum sorunlarının artık ilkokullarda kadar indiğini, bu sorunların akran zorbalığı ile sonuçlandığını görmekteyiz.

İlkokullarda akran zorbalığını etkileyen faktörlerin incelenmesi bu araştırmanın konusudur. Konu ışığında ilkokul 3. ve 4. Sınıf öğrencileri arasında yaşanan akran zorbalığı yaş, sınıf, anne baba eğitimi, evde şiddete tanıklık etme gibi değişkenler açısından incelenmiş olup araştırmanın ilkokullardaki akran zorbalığının nedenlerini incelemeye katkısı olacağı düşünülmektedir.

Yüksek lisans eğitimime başladığım günden beri bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan çalışmam süresince bana rehberlik eden, akademik anlamda yol gösterici çok kıymetli hocam tez danışmanım Prof. Dr. Osman AKANDERE'ye çok teşekkür ediyorum.

Çalışmamın uygulama aşamasında bana kolaylık sağlayan okul yöneticilerine öğretmenlerine ve katılan öğrencilere teşekkür ediyorum.

Emine ASLAN

Mart 2025

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLolar LİSTESİ.....	v
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	vi
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	viii
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sayıtlar	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4
1.6. Tanımlar	4
2. ALAN YAZIN.....	5
2.1. Akran Zorbalığı Kavramı	5
2.2. Akran Zorbalığı Türleri	6
2.3. Akran Zorbalığının Yaygınlığı	7
2.4. Akran Zorbalığının Tarafları	8
2.4.1. Zorba öğrenciler	9
2.4.2. Kurban öğrenciler.....	10
2.4.3. Zorba/kurban öğrenciler	10
2.5. Akran Zorbalığının Nedenleri	11
2.6. Akran Zorbalığının Sonuçları.....	13
2.7. Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar	14
2.7.1. Konu ile ilgili yurtiçinde yapılan araştırmalar	14
2.7.2. Konu ile ilgili yurtdışında yapılan araştırmalar.....	20
3. YÖNTEM.....	30
3.1. Araştırma Modeli	30
3.2. Araştırmanın Örneklemi.....	30
3.3. Veri Toplama Araçları.....	31
3.3.1. Kişisel bilgi formu.....	31
3.3.2. Akran zorbalığı ölçeği (çocuk formu)	32
3.4. Araştırmanın Uygulama Süreci	33
3.5. Verilerin Analizi.....	33

4. BULGULAR	34
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	52
5.1. Tartışma.....	52
5.2. Sonuç	67
5.3. Öneriler.....	68
6. KAYNAKLAR.....	70
7. EKLER.....	77
EK 1: Kişisel Bilgi Formu.....	77
EK 3. Araştırma İzin Belgesi	80
EK 4. Veli Onam Formu	81
EK 5. Gönüllü Katılım Formu.....	82
EK 6. Ölçek İzin Belgesi.....	83

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Sosyodemografik Değişkenler İçin Sayı ve Yüzde Dağılımının İncelenmesi	30
Tablo 2. Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Ölçeğinin İç Tutarlılık Güvenirlik Katsayıları....	32
Tablo 3. Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara Yönelik Betimleyici İstatistik Tablosu	34
Tablo 4. Cinsiyet Değişkeni İçin Akran Zorbalığı Ölçeği İlkokul (Çocuk) Formu Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	35
Tablo 5. Yaş Değişkeni İçin Akran Zorbalığı Ölçeği İlkokul (Çocuk) Formu Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	37
Tablo 6. Sınıf Değişkeni İçin Akran Zorbalığı Ölçeği İlkokul (Çocuk) Formu Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	38
Tablo 7. Aile Yapısı Değişkeni İçin Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	40
Tablo 8. Anne Eğitim Durumu Değişkeni İçin Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	42
Tablo 9. Baba Eğitim Durumu Değişkeni İçin Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	45
Tablo 10. Kardeş Sayısı Değişkeni İçin Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	48
Tablo 11. Evde Şiddete Şahit Olunma Durumu Değişkeni İçin Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi ...	50

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

İlkokullarda Akran Zorbalığını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **78** sayfalık kısmına ilişkin, 27/03/2025 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%28** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

28/03/2025

Emine ASLAN

Prof. Dr. Osman AKANDERE

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

28/03/2025

Emine ASLAN

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

α : Cronbach Alpha

$\bar{x}$: Aritmetik Ortalama

Kısaltmalar

AZÖ : Akran Zorbalığı Ölçeği

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Sınıf Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

İLKOKULLARDA AKRAN ZORBALIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ

Emine ASLAN

Yapılan bu çalışmada ilkokullarda akran zorbalığını etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada tarama tipi araştırma modelinden yararlanılmıştır. Araştırmaya İstanbul ilinin Beylikdüzü ilçesinde yer alan ilkokullarda öğrenim gören 108 kız ve 92 erkek olmak üzere toplam 200 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerinin belirlenmesinde kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Akran zorbalığının belirlenmesinde ise “Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk Formu)” kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS programında Bağımsız t test ve ANOVA analizinden faydalanılmıştır. Anova analizi sonucunda gözlemlenen farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak için de Post Hoc testleri uygulanmıştır. Araştırmada kurban öğrenci olma düzeyinin cinsiyete, yaş grubuna, öğrenim görülen sınıfa, baba eğitim durumuna ve evde şiddete tanıklık etme durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0.05$). Öğrencilerin zorba öğrenci olma düzeylerinin ise cinsiyete, anne eğitim durumuna, baba eğitim durumuna, kardeş sayısına ve evde şiddete tanıklık etme durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur ($p<0.05$). Okullarda en fazla karşılaşılan zorbalık türlerinin ise fiziksel ve sözel zorbalık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, ilkokul öğrencilerinde akran zorbalığının demografik değişkenlere göre farklılık gösterdiği söylenebilir. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında fiziksel zorbalık, sözel zorbalık ve eşyalara zarar verme davranışının yaygın olduğu görülmektedir. Bu bağlamda okullarda zorbalığı önleme programları uygulanma ve okul-aile-rehberlik işbirliğinin daha yaygın kullanılması gerekliliğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: İlkokul öğrencileri, akran zorbalığı, demografik faktörler.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Basic Education
Preschool Education Program
Master Thesis

INVESTIGATION OF FACTORS AFFECTING PEER BULLYING IN PRIMARY SCHOOLS

Emine ASLAN

The aim of this study is to examine the causes of peer bullying in primary schools. The survey type research model was used in the study. A total of 200 students, 108 girls and 92 boys, studying in primary schools in the Beylikdüzü district of Istanbul participated in the study. A personal information form was used to determine the demographic characteristics of the students participating in the study. The “Peer Bullying Scale” was used to determine peer bullying. Independent t test and ANOVA analysis were used in the analysis of the data in the SPSS program. Post Hoc tests were also applied to determine which groups the difference observed as a result of the ANOVA analysis was between. In the study, it was determined that the level of being a victim student showed a significant difference according to gender, age group, grade of education, father’s education level and witnessing violence at home ($p<0.05$). It was found that the level of students being bullies showed significant differences according to gender, mother’s education level, father’s education level, number of siblings and witnessing violence at home ($p<0.05$). It was concluded that the most common types of bullying in schools were physical and verbal bullying. As a result, it can be said that peer bullying in primary school students varies according to demographic variables. When the results of the study are examined, it is seen that physical bullying, verbal bullying and damaging property are common. In this context, it has revealed the necessity of implementing anti-bullying programs in schools and using school-family-guidance cooperation more widely.

Keywords: Primary school students, peer bullying, demographic factors.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Okul ortamı öğrenciler açısından önemli bir sosyalleşme ortamı olarak değerlendirilmektedir. Bunun temelinde okul ortamında öğrencilerin birbiri ile iletişim ve etkileşim içine girmeleri yatmaktadır. Okulların temel amaçlarının başında da öğrencilerin ders başarılarının ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesinin yanında sosyal beceri gelişiminin desteklenmesi gelmektedir. Buna karşılık okullarda öğrenciler arasında gözlenen bazı olumsuz davranış biçimleri eğitim ile belirlenen amaçlara ulaşmaya engel olmakta, bunun yanında çocukların sosyal beceri gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Söz konusu olumsuz davranışların başında akran zorbalığı gelmektedir (Ayas ve Pişkin, 2011). Akran zorbalığı son yıllarda hem ülkemizde hem de dünyanın farklı ülkelerinde üzerinde sıklıkla durulan konular arasında yer almaktadır. Bunun temelinde son yıllarda akran zorbalığı görülme yaygınlığının artması yatmaktadır. Literatürde yer alan birçok çalışmada da akran zorbalığının okullarda yaygın olarak karşılaşılan bir problem olduğu belirtilmektedir (Delfabbro ve diğerleri, 2006; Solberg ve Olweus, 2003). Bu durum akran zorbalığının üzerinde önemle durulması gereken bir konu haline gelmesine zemin hazırlamıştır.

Akran zorbalığı genellikle fiziksel ve psikolojik şiddet davranışlarının yanında cinsel şiddet içeren eylemlerden meydana gelmektedir. Fiziksel şiddette doğrudan kurban öğrencilere yönelik bedensel temas söz konusu olmakla beraber, herhangi bir araçla kurbanı vurma ya da kurbanın eşyalarına zarar verme de fiziksel şiddet kapsamında değerlendirilmektedir. Psikolojik şiddet genellikle öğrenciyi dışlama, alay etme, lakap takma ya da fiziksel görünümüyle dalga geçme şeklinde gerçekleşmektedir. Cinsel şiddet davranışında ise hem mahrem bölgelere dokunmaya çalışma hem de cinsel içerikli sözler söyleme eylemi ön plandadır. Bu kapsamda akran zorbalığı denildiği zaman fiziksel şiddet eyleminin yanında kurban öğrencinin psikolojik yapısına bozmaya yönelik diğer davranışlar da göz önünde bulundurulmalıdır (Espelage ve diğerleri, 2012).

Farklı şekillerde kendini gösteren akran zorbalığı uygulanma biçimine ve şiddetine göre öğrencilerin psikolojik yapılarını olumsuz yönde etkilemektedir. Yapılan çalışmada akran zorbalığının stres, kaygı ve depresyona neden olduğu belirtilmektedir (Şahin ve Kırılı, 2021). Bunun yanında akran zorbalığı nedeniyle öğrencilerin okuldan uzaklaşmaları ve okul içi saatler huzursuz olmaları söz konusudur. Bu durum öğrencilerin okula karşı olumsuz tutumlar

geliştirmelerine, bunun yanında akademik başarı düzeylerinin düşmesine neden olmaktadır (Ponzo, 2012). Görüldüğü gibi akran zorbalığı davranışı öğrencilerin sadece fiziksel ve psikolojik açıdan değil, aynı zamanda akademik açıdan da olumsuz etkilenmelerine neden olan bir olgu olduğu söylenebilir. Akran zorbalığının özellikle zorbalığa maruz kalan öğrenciler üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle akran zorbalığının önlenmesi önemli bir konu olarak çıkmaktadır. Akran zorbalığının önlenmesi için öncelikli olarak bu duruma neden olan faktörlerin belirlenmesi, elde edilen sonuçlar ışığında akran zorbalığını önlemeye yönelik çözüm önerileri geliştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda bu araştırmada ilkokullarda akran zorbalığının nedenlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.1. Problem Durumu

Okullarda karşılaşılan akran zorbalığı çocukların eğitim sürecini, geleceğe bakış açısını ve sosyal ilişkilerini ve sosyal hayatını negatif etkilemektedir. Bu sebeple akran zorbalığının en aza indirgenmesi için yine okulun önemli olduğu görülmektedir. Bu sebeple de okullarda yaşanan akran zorbalığının nedenlerinin belirlenmesi önlenmesi açısından değer kazanmıştır. Akran zorbalığının son yıllarda artış göstermesi bu alanda yapılan akademik çalışmaların da artmasına zemin hazırlamıştır (Kandemir ve Özbay, 2009). Bu konuda ülkemizde yapılan araştırmaların da son yıllarda hız kazandığı görülmekle beraber, ülkemizde akran zorbalığının henüz tüm yönleriyle incelenmediği belirtilmektedir (Kaşıkçı, 2018). Akran zorbalığının tüm yönleriyle incelenmemesi hem akran zorbalığının giderek yaygın hale gelmesine hem de zorbalığa maruz kalan öğrencilerin okul yaşamının olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır. Küçük yaşlardan itibaren akran zorbalığına maruz kalmanın okul yaşamının yanında gelecekte iş ve aile hayatını da olumsuz yönde etkilemesi söz konusudur. Akran zorbalığının öncelikli olarak ilkokul kademesinde yaygın olduğu göz önünde bulundurulduğu zaman, ilkokullarda akran zorbalığının temel nedenlerinin belirlenmesi ilkokul kademesinde akran zorbalığının en aza indirilmesine katkı sağlayacaktır. Bu kapsamda yapılan bu çalışmanın problem cümlesi “İlkokul kademesinde akran zorbalığını etkileyen faktörler nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Araştırmanın problem cümlesine uygun olarak aşağıdaki alt problem sorularına yanıtlar aranmıştır;

1. İlkokul öğrencilerinin akran zorbalığı sergileme ve akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

2. İlkokul öğrencilerinin akran zorbalığı sergileme ve akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri öğrenim gördükleri sınıflara göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

3. İlkokul öğrencilerinin akran zorbalığı sergileme ve akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

4. İlkokul öğrencilerinin akran zorbalığı sergileme ve akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri aile yapılarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

5. İlkokul öğrencilerinin akran zorbalığı sergileme ve akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

6. İlkokul öğrencilerinin akran zorbalığı sergileme ve akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

7. İlkokul öğrencilerinin akran zorbalığı sergileme ve akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri evde şiddete şahit olma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Zorbalık kişisel ve sosyal bir problem olmasının yanı sıra, eğitimin asıl amacı olan topluma sağlıklı bireyler kazandırma amacını da engellemektedir. Akran zorbalığı konusunda yapılan araştırmalar göz önüne alındığında öğrencilerin çok ciddi sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Kurban öğrencilerin bir süre sonra kendilerini savunmak için zorba konumuna geçtikleri zorba öğrencilerin de yaptıkları zorbalığın şiddetini gitgide artırdıkları görülmüştür.. Bunlara ek olarak zorba ve mağdur öğrencilerde farklı psikolojik sorunlar görülmesi de kaçınılmaz görünmektedir. Akran zorbalığının sebeplerinin bilinmesi davranışın azaltılıp önlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Yapılan bu çalışmada bazı demografik değişkenlere göre ilkokul öğrencilerinin akran zorbalığına maruz kalma ve akran zorbalığı davranışın sergileme düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Akran zorbalığı öğrencilerin öncelikli olarak okul yaşamlarını, devamında ise sosyal hayatlarını olumsuz yönde etkileyen bir unsur olduğu için akran zorbalığının nedenlerinin iyi bilinmesi gerekmektedir. Akran zorbalığının nedenleri iyi bilindiği zaman akran zorbalığını önlemeye ve azaltmaya yönelik önlemlerin alınması daha kolay hale gelecektir. Ülkemizde akran zorbalığı üzerinde sıklıkla durulan bir konu olduğu için akademik alanda akran zorbalığının özellikle psikolojik ve sosyal sonuçlarının ele alındığı çalışmaların yaygın hale gelmesine zemin hazırlamıştır. Bunun yapılan birçok çalışmada akran zorbalığının okul yaşamı ve akademik başarı üzerindeki etkilerinin de sıklıkla incelendiği görülmektedir. Buna karşılık

yapılan literatür taraması sonunda ilkokul kademesinde demografik özelliklerin akran zorbalığı üzerindeki etkilerinin ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu göze çarpmaktadır. Demografik değişkenlerin akran zorbalığı üzerindeki etkilerinin iyi bilinmesi ilkokullarda akran zorbalığını önlemeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda ilkokul öğrencilerinde akran zorbalığının nedenlerinin ele alındığı bu çalışmanın sonunda elde edilecek sonuçların literatüre katkı sağlayacağı öngörülmektedir

1.4. Sayıtlar

1. Yürütülen bu çalışmaya katılan ilkokul öğrencilerinin kendilerine yöneltilen anket sorularına ve ölçek maddelerine doğru yanıtlar verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Yürütülen bu çalışma ilkokul kademesinde öğrenim gören 102 kız ve 98 erkek olmak üzere toplam 200 öğrenci ile sınırlıdır.

2. Yapılan bu çalışma örneklem grubunu oluşturan öğrencilere uygulanan veri toplama aracından elde edilen bulgular ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Akran zorbalığı: Okul içerisinde zorba konumunda olan öğrencilerin kurban konumundaki öğrencilere uyguladıkları şiddet içerikli davranışlar akran zorbalığı olarak tanımlanmaktadır (Özkan ve Gökçearslan-Çiftçi, 2010).

Demografik değişken: Yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi faktörleri içeren değişkenlerdir.

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN

Çalışmanın bu bölümünde akran zorbalığı ile ilgili temel bilgilere ve konu ile ilgili olarak geçmiş yıllarda yapılan araştırma özetlerine yer verilmiştir.

2.1. Akran Zorbalığı Kavramı

Akran zorbalığı kavramı ilk olarak 1970’li yıllarda üzerinde akademik çalışmalar yapılmaya başlanan, 1982 yılında ise Norveç’te akran zorbalığına maruz kalan gençlerin intihar etmesi ile dünya genelinde dikkat çeken bir kavramdır (Kaşıkçı, 2018). Türkiye açısından ele alındığı zaman akran zorbalığı kavramının özellikle 2000’li yılların başından itibaren üzerinde önemle durulmaya başlanan konular arasında yer aldığı görülmektedir. Akran zorbalığı kavramının iyi anlaşılması için öncelikli olarak zorba ve zorbalık kavramlarının bilinmesi gerekmektedir. Zorba ifadesi temel olarak gücünün kendisine verdiği güven nedeniyle başka insanların haklarını ihlal etmeyi ifade etmektedir. Zorbalık kavramı ise zorba bir eylemin gerçekleştirilmesi anlamına gelmektedir (Güner, 2009). Zorbalık davranışının gerçekleşmesi için yaşanan eylem sürecinde taraflar arasında güç farklılıkları olması gerekmektedir. Bu kapsamda zorbalık eylemini yapan kişi zorbalığa uğrayan kişiye göre daha güçlü bir yapıya sahiptir. Güçlü olan kişinin fiilen karşıya zarar vermemesine karşılık, zayıf olanı manipüle etme girişimleri de zorbalık davranışı kapsamında değerlendirilmektedir (Acar, 2009).

Zorbalık kavramı literatürde üzerinde sıklıkla durulan konular arasında yer almaktadır. Zorbalık temel olarak saldırganlığın alt boyutları arasında yer almakla beraber, zorbalık davranışının sıklıkla görüldüğü alanların başında okullar gelmektedir. Okullarda zorbalık davranışı çocukların sosyal, akademik, psikolojik ve duygusal gelişimini olumsuz yönde etkilediği için üzerinde önemle durulması gereken bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Pelendecioğlu, 2011). Literatürde akran zorbalığının araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Ergün (2015) akran zorbalığını “bir ya da daha fazla sayıda öğrencinin kendilerinden daha küçük ve savunmasız olan akranlarına kasıtlı olarak yaptıkları, fiziksel, psikolojik ve cinsel taciz ile karakterize saldırganlık türü” şeklinde tanımlamıştır. Özkan ve Gökçearslan-Çiftçi (2010) okullarda sergilenen ve bir öğrencinin başka öğrenciye uyguladığı her türlü saldırgan davranışı “akran zorbalığı” olarak tanımlamışlardır. Literatürde yer alan bilgiler değerlendirildiği zaman okullarda bir öğrenci ya da grubun diğer öğrencilere

uyguladıkları her türlü fiziksel ve psikolojik şiddet eylemin akran zorbalığı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir.

2.2. Akran Zorbalığı Türleri

Akran zorbalığı hem zorbalık yapan kişiyi hem de kurban konumunda olan öğrenciyi birçok açıdan olumsuz yönde etkileyen bir durumdur. Akran zorbalığı sonucunda ortaya çıkan olumsuz sonuçlar zorbalık türüne ve şiddetine göre bazı farklılıklar göstermektedir. Akran zorbalığı temelde doğrudan ya da dolaylı olarak ortaya çıkan bir olgudur (Acar, 2009). Dolaylı olarak ortaya çıkan zorbalık davranışında ortaya çıkan olumsuz sonuçlar düşük düzeyde iken, doğrudan gerçekleştirilen zorbalık davranışının beraberinde getirdiği sorunlar daha büyüktür (Rigby, 2003). Akran zorbalığı kapsamında değerlendirilen davranışların psikolojik ve sosyal açıdan birtakım sorunları beraberinde getirdiği göz önünde bulundurulduğu için akran zorbalığı türlerinin iyi analiz edilmesi ve sınıflandırılması gerekmektedir. Literatürde doğrudan ya da dolaylı olarak gerçekleştirilen ve akran zorbalığı kapsamında değerlendirilen davranışlar aşağıda açıklanmıştır;

Alay etme/sözel zorbalık: Akran zorbalığı kapsamında yer alan davranışların başında diğer öğrenciler ile alay etmenin geldiği görülmektedir. Alay etme davranışı genellikle uzun süre boyunca devam eden bir davranış türüdür. Alay etme davranışında bazen cinsellik ile ilişkili konularda bazen de kurban öğrencinin fiziksel özellikleri ile ilişkili konularda alay söz konusudur. Lakap takma, utandırma ya da grup içinde aşağılama gibi davranışlar alay etme kapsamında değerlendirilmektedir (Field, 2007). Dedikodu yapma ve laf atma gibi davranışlar da sözel zorbalık kapsamına giren diğer davranışlar arasında yer almaktadır (Özkan ve Gökçearslan-Çiftçi, 2010). Bu kapsamda alay etme davranışının sınırları oldukça geniş bir zorbalık davranışı olduğu söylenebilir.

Usandırma: Bu zorbalık türü genellikle kurbanların psikolojik yapılarını bozmak amacıyla yapılmaktadır. Bu zorbalık türünde zorba öğrenci kurban konumundaki öğrenciye sürekli olarak canını sıkacak sorular sormaktadır. Kurbanın din, dil ve ırk özellikleri ile ilgili konular nedeniyle yüklenilmesi de usandırma eylemi kapsamında ele alınmaktadır. Diğer usandırma davranışları ise kurbanın mahrem yerlerini görmeye çalışma, kurbanın eşcinsellik içeren lakaplar takma, banyo ya da tuvalette kurbanı izlemeye çalışma, kurbanın mahrem yerlerine dokunma ve kurbanın argo kelimeler ile hitap etme şeklinde sıralanmaktadır (Field, 2007).

Dışlama: Dışlama davranışı okullarda zorba öğrencilerin sıklıkla kullandığı bir davranış türüdür. Dışlama davranışında kurban öğrencinin belirli bir gruptan dışlanması söz konusu olmakla beraber, bu eylem doğrudan sözlü olarak gerçekleşebildiği gibi beden hareketleriyle de yapılabilmektedir. Bu kapsamda dışlama davranışının gerçekleşmesi için sözlü olarak kişinin dışlanmasına gerek yoktur. Dışlama davranışında kurbanın sorduğu sorulara cevap vermeme, kurbanın olduğu ortamlara girmeme, kurbanın olduğu yerde düşük ses tonuyla konuşma, jest ve mimikler ile kurbandan rahatsız olduğunu hissettirme gibi eylemler söz konusudur (Field, 2007). Bu kapsamda usandırma eyleminin öğrenciler arasında farklı şekillerde kendini gösterdiği söylenebilir.

Fiziksel zorbalık: Bu zorbalık türü temel olarak kurbanı fiziksel açıdan zarar vermek amacıyla yapılmaktadır. Kurbanı el ve kol hareketleri yapma, tehlikeli alet ile saldırı, bedene yönelik kaba şakalar yapma, yumruk ve tekme atma gibi davranışlar fiziksel şiddet türleri arasında yer almaktadır. Fiziksel zorbalık sadece kurbanın bedenine değil, aynı zamanda kurbanın sahip olduğu nesneleri de kapsamaktadır. Bu kapsamda kurbanın ödevlerine zarar verme ve eşyalarına hasar verme gibi davranışlar da fiziksel zorbalık kapsamında değerlendirilmektedir. Bunun yanında kurbanın bir mekâna kapatılması da fiziksel zorbalık türü olarak ele alınmaktadır (Özkan ve Gökçearslan-Çiftçi, 2010; Field, 2007).

Cinsel şiddet: İlkokul kademesinden itibaren her eğitim kademesinde görülen zorbalık türüdür. Bu zorbalık türünde yaygın olarak sergilenen davranışların başında sarkıntılık etme, cinsel içerikli sözler söyleme ve elle rahatsız etme gibi davranışlar gelmektedir (Özkan ve Gökçearslan-Çiftçi, 2010).

2.3. Akran Zorbalığının Yaygınlığı

Akran zorbalığı her toplumda farklı düzeylerde ortaya çıkan, bu kapsamda yaygınlık oranı ülkeler arasında farklılık gösteren bir olgudur. Literatürde yer alan çalışmalarda da akran zorbalığı davranışı sergileme yaygınlığı ile kurban öğrenci yaygınlığının ülkeler ve kültürler arasında bazı farklılıklar gösterdiği belirtilmektedir (Scheithauer ve diğerleri, 2016; Xu ve diğerleri, 2020; Pouwels ve diğerleri, 2018; de Silva ve diğerleri, 2020). Bu konuda yapılan bir çalışmada ergenler arasında akran zorbalığı yaygınlığı ile ilişkili faktörlerin incelenmesi amaçlanmış, çalışma 2137 lise öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Araştırmanın sonunda öğrencilerin %19.2'sinin akran zorbalığına maruz kaldığı, %4.7'sinin zorba davranışlar sergilediği, %5.5'inin ise zorba/kurban öğrenci konumunda olduğu rapor edilmiştir (Ergün, 2011). Lise öğrencilerinde akran zorbalığı davranışı sergileme ve akran zorbalığına maruz

kalma düzeyinin ele alındığı bir çalışmada öğrencilerin %10.6'sının zorba, %8.7'sinin kurban, %9.1'inin zorba/kurban, %71.6'sının ise izleyici öğrenci statüsünde olduğu bulunmuştur (Pelendecioğlu, 2011).

Lise öğrencilerinde akran zorbalığı yaygınlığı ile akran zorbalığının olumsuz etkileri üzerine yapılan bir çalışmada öğrencilerin %5.6'sının zorba öğrenci durumunda olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada öğrencilerin %16.7'sinin kurban, %55.8'inin zorba/kurban, %21.7'sinin ise zorbalığı izleyen öğrenci grubunda yer aldığı bulunmuştur (Acar, 2009). Bu konuda ergenler üzerinde yapılan bir çalışmada öğrencilerin %19.9'unun hayatı boyunca herhangi bir kişiye, %15.6'sının ise herhangi bir öğrenciye şiddet uyguladığı bulunmuştur (Can-Gürsoy, 2010). İlkokul ve ortaokul kademesinde akran zorbalığı yaygınlığının ele alındığı diğer bir çalışmada öğrencilerin %5.4'ünün zorba, %7.3'ünün zorba/kurban, %8.4'ünün kurban, %78.9'unun ise izleyici konumunda olduğu tespit edilmiştir (Ergün, 2015).

Güner (2009) tarafından yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığı yaygınlığı incelenmiş, araştırmada erkek öğrencilerin kadın öğrencilere kıyasla zorba davranışlar sergileme düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Okullarda en fazla karşılaşılan zorbalık türünün %50.2 ile fiziksel zorbalık, %35.2 ile sözel zorbalık, %18 ile izolasyon zorbalığı, %10.3 ile eşyalara zarar verme ve %8 ile söylenti zorbalığının geldiği tespit edilmiştir. Özkan ve Gökçearslan (2010) tarafından yapılan çalışmada ilkokul kademesinde akran zorbalığı yaygınlığı ile ilişkili faktörlerin incelenmesi amaçlanmış, ilgili çalışma 295 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada öğrencilerin %16.9'unun cinsel zorbalığa, %29.2'sinin duygusal zorbalığa, %32.9'unun fiziksel zorbalığa, %33.9'unun ise sözel zorbalığa uğradığı bulunmuştur.

2.4. Akran Zorbalığının Tarafları

Akran zorbalığı denildiği zaman genellikle insanların aklına okullarda kendilerinden zayıf öğrencilere şiddet uygulayan diğer öğrenciler gelmektedir. Söz konusu öğrenciler literatürde “zorba öğrenciler” olarak nitelendirilmekle beraber, akran zorbalığının taraflarını sadece zorba öğrenciler meydana getirmemektedir. Zorbalığa uğrayan öğrenciler ile zorbalık davranışını izleyen öğrenciler de akran zorbalığının tarafları arasında yer almaktadır (Acar, 2009).

2.4.1. Zorba öğrenciler

Akran zorbalığının ortaya çıkmasına neden olan öğrenci grupları zorba öğrencilerden meydana gelmektedir. Zorba öğrenciler yaş ve fiziki yapı olarak diğer öğrencilerden daha büyük bir yapıya sahiptir. Zorba öğrenciler okullarda fazla sevilmeyen bir yapıya sahip olmakla beraber, zorba öğrencilerin en yakın arkadaşlarının okullardaki diğer zorba öğrenciler olduğu görülmektedir. Diğer arkadaşlarına zorba davranışlar sergileyen öğrencilerin genellikle sosyal gelişim özelliklerinin düşük düzeyde olduğu, yaptığı eylemler karşısında fazla kaygı duymadıkları ve empati becerilerinin yeterli düzeyde gelişmediği bilinmektedir (Acar, 2009). Zorba öğrencilerin genellikle akademik başarı düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir. Bunun yanında zorba öğrencilerin genellikle okul yaşamını sevmedikleri belirtilmektedir. Mağdur öğrencilerden daha güçlü bir fiziğe sahip olmaları zorba öğrencilerin şiddet ev saldırganlığa yönelten unsurların başında gelmekle beraber, zorba öğrencilerin büyük bir bölümünün aile içi şiddet eylemine maruz kaldığı, bu durumun da okul yaşamında şiddet eğilimini arttırdığı ifade edilmektedir (Ergün, 2015).

Zorba öğrenciler genellikle bedensel açıdan kendilerinden zayıf olan öğrencilere karşı zorbalık davranışı sergilemektedir. Bunun yanında kavga etme eğilimi olmayan öğrenciler de zorba öğrencilerin hedefinde yer alan öğrenciler arasında yer almaktadır. Zorba öğrencilerin sergiledikleri eylemler her zaman bedensel açıdan zarar verme amacı taşımamaktadır. Somut bir saldırganlık davranışı olmayan tehdit etme davranışı buna örnek gösterilebilir. Sergilenen saldırganlık davranışları öğrenciler arasındaki güç dengesine ve davranışın yinelenmesi durumunda göre bazı farklılıklar gösterebilmektedir (Ergün, 2011). Zorba öğrencilerin sergileyecekleri davranışların boyutları genellikle zorbalığa uğrayan öğrencilerin tutum ve davranışlarına göre şekillenmektedir. Örneğin; zorbalığa uğrayan bir öğrenci yaşadığı olumsuz davranışlar nedeniyle kendisini ne kadar güçsüz ve savunmasız gösterirse zorba öğrenciler eylemlerinin şiddetini arttırmaktadır. Bu noktada zorba öğrencilerin istismar ve şiddet eylemlerine devam etme düzeylerinin mağdur öğrencilerin davranışları ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir (Acar, 2009).

Zorba öğrenciler sadece kendilerinden fiziksel olarak zayıf öğrencilere saldırgan davranışlar sergilemekle kalmayan, okul ve sınıf içi düzeyi bozan davranışlar sergileme düzeyleri de yüksek olan öğrencilerden meydana gelmektedir. Zorbalık eylemini gerçekleştiren öğrencilerin şiddet eylemlerinde kullanılan araçlara karşı olumlu tutuma sahip oldukları görülmektedir. Öz düzenleme becerisi yeterli düzeyde gelişmemiş olan zorba öğrencilerin

büyük bir bölümü sergiledikleri davranışların boyutları ve etkileri hakkında yeterli bilgiye sahip değildir. Kız öğrenciler arasındaki zorbalık davranışlarında zorba ve mağdur öğrenciler arasındaki farklılıklar çok belirgin olmamakla beraber, erkeklerin dahil olduğu zorbalık davranışlarında zorba öğrencilerin diğer öğrencilere kıyasla gözle görülür bir şekilde daha güçlü yapıya sahip oldukları göze çarpmaktadır (Wicaksono ve diğerleri, 2021; Al Ali ve diğerleri, 2017).

2.4.2. Kurban öğrenciler

Zorbalık eylemine maruz kalan öğrenciler literatürde mağdur/kurban öğrenci olarak ifade edilmekle beraber, bu öğrencilerin okul içerisinde diğer öğrencilere kıyasla fiziksel açıdan daha zayıf, endişeli ve kendini koruma becerisi gelişmemiş öğrencilerden meydana geldiği görülmektedir. Mağdur öğrenciler fiziksel açıdan güçsüz olmalarının yanında psikolojik açıdan ele alındığı zaman da diğer akranlarından zayıf bir yapıya sahiptir. Nitekim bu öğrencilerin kendi yaşamları ve gelecekleri hakkında sürekli olarak olumsuz düşünceler içine girdikleri göze çarpmaktadır. Zorbalığa maruz kalan birçok öğrenci kendilerini suçlu ve haksız görmeye devam etmekte, bu durum sistematik bir şekilde zorbalığa uğramalarına neden olmaktadır (Acar, 2009).

Kurban öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalmalarının temelinde sadece fiziksel açıdan zayıf olmaları yatmamaktadır. Kurban öğrencilerin yaşadıkları olumsuz davranışlar sonucunda sergiledikleri tutum ve davranışlar ile zorbalığa uğramaya devam etmektedir. Örneğin; kurban olan öğrenciler genellikle yaşadıkları olumsuzlukları toplum içerisinde diğer kişilere anlatmamaktadır. Bu durum eğitim gördükleri okullarda uzun süre boyunca zorba eylemlere maruz kalmalarına neden olmaktadır. Kurban öğrenciler genellikle sistematik bir şekilde zorbalığa uğradıkları zaman okul yaşamında kaygı hissetmektedir. Yaşanan psikolojik sorunların cinsiyete göre farklılaştığı görülmektedir. Yapılan çalışmada kurban öğrenciler içerisinde kız öğrencilerin psikolojik sorun yaşama düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğunu göstermektedir (Can-Gürsoy, 2010; Acar, 2009).

2.4.3. Zorba/kurban öğrenciler

Zorbalık eylemini gerçekleştiren öğrenciler bazen kendi akranları bazen de kendilerinden daha büyük yaş grubunda yer alan başka kişiler tarafından zorbalığa uğrayabilmektedir. Bu kapsamda okullarda zorbalık eylemine yönelik bazı öğrencilerin zorba grupta yer almalarının yanında kurban öğrenci grubunda da bulundukları görülmektedir. Zorba öğrenciler bazı durumlarda kendilerine yönelik yapılan psikolojik baskılar nedeniyle de kurban

öğrenci konumuna geçebilmektedir. Örneğin; zorba öğrencilerin yaşadıkları sosyal çevrede kabul görmemeleri, dışlanmaları ve saygı ile karşılanmamaları psikolojik açıdan problem yaşamalarına neden olmaktadır (Acar, 2009).

2.5. Akran Zorbalığının Nedenleri

Akran zorbalığına neden olan birçok faktör bulunmakla beraber, literatürde yer alan çalışmalarda akran zorbalığının temelinde yatan nedenlerin başında psikolojik ve sosyal sorunların yer aldığı belirtilmektedir. Burada belirtilen psikolojik ve sosyal nedenler sadece zorbalık yapan öğrenciler açısından değil, aynı zamanda kurban öğrenciler açısından da geçerli nedenler arasında yer almaktadır. Bu kapsamda psikolojik ve sosyal gelişim özellikleri öğrencilerin zorbalığa sevk edebildiği gibi öğrencilerin kurban öğrenci konumuna geçmesine de neden olabilmektedir (Jan ve Husain, 2015; Wong ve diğerleri, 2013). Öğrencilerin psikolojik ve sosyal özelliklerinin yanında yaşanan çevrenin sosyo-kültürel özellikleri ile etnik yapı ile ilişkili özelliklerin de akran zorbalığına neden olan unsurlar arasında yer aldığı belirtilmektedir. Özellikle toplumsal beklentilerin birbirinden farklı olması, öğrencilerin içinde yer aldıkları toplumda değer yargılarının yeteri düzeyde gelişmemesi ve sergilenen davranışların belirli bir etnik grup tarafından yanlış anlaşılmasının akran zorbalığına zemin hazırladığı görülmektedir (Horowitz ve diğerleri, 2004).

Öğrencilerin sahip oldukları özellikler ile içinde yer aldıkları sosyo-kültürel yapının yanında içinde bulundukları aile koşulları ve algılanan ebeveyn tutumları da akran zorbalığına neden olan temel faktörler arasında yer almaktadır. Çocukların sosyal beceri gelişimlerini destekleme noktasında problemlili bir aile yapısı içinde yer alması, bunun yanında çocuk yetiştirme sürecinde ebeveynlerin olumsuz tutumlar sergilemeleri çocukların okullarda zorba ya da kurban öğrenci olmalarına neden olabilmektedir (Akgün, 2005). Ebeveyn tutumlarının yanında aile içi ilişkilerin de akran zorbalığına neden olan unsurlar arasında yer aldığı görülmektedir. Örneğin; aile bağlarının zayıf olmasına bağlı olarak aile fertleri ile sıcak ilişkiler geliştiremeyen çocukların akran zorbalığına maruz kalmaları ya da zorba öğrenci konumuna geçmeleri muhtemel bir durumdur. Yapılan çalışmalarda da aile ilişkileri yeterli düzeyde gelişmemiş çocukların şiddet ve saldırganlık eğilimlerinin yüksek olduğu belirtilmektedir (Ergün, 2015). Aile içi ilişkilerin akran zorbalığı ile ilişkisinin ele alındığı bir çalışmada zorba öğrencilerin aile içinde diğer fertler arasındaki şiddet davranışlarını sıklıkla izledikleri, aile içi şiddete maruz kalan öğrenciler ile kardeş şiddetine maruz kalan öğrencilerde akran zorbalığı davranışı sergileme düzeyinin yüksek olduğu rapor edilmiştir (Can-Gürsoy, 2010).

Yaşanılan sosyal çevrenin sahip olduğu özelliklerin yanında okulların sahip olduğu sosyo-demografik özellikler de akran zorbalığına neden olan faktörler arasında yer almaktadır. Bu konuda yapılan bir çalışmada akran zorbalığına en fazla maruz kalınan okulların başında endüstri meslek liselerinin geldiği tespit edilmiştir. Zorbalık davranışı en fazla sergileyen öğrencilerin ise özel liselerde öğrenim gören öğrencilerden meydana geldiği bulunmuştur. Zorbalığa en az uğrayan öğrenciler ile en az zorbalık davranışının ise Anadolu liselerinde sergilendiği rapor edilmiştir (Ayas ve Pişkin, 2011). Okul türünün yanında sınıf içi atmosferin de akran zorbalığı üzerinde belirleyici olduğu ifade edilmektedir. Bu konuda yapılan bir çalışmada olumlu sınıf içi ilişkilerin ve sınıflarda öğrencilerin birbirine empati duymasının akran zorbalığı davranışı sergilenmesini engellediği bulunmuştur. Aynı çalışmada empatik becerileri gelişmemiş öğrencilerin sınıf içerisinde düzeni bozduğu ve akran zorbalığı davranışı sergileme düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Kandemir ve Özbay, 2009).

Akran zorbalığına neden olan unsurlar arasında öğrencilerin sahip oldukları sosyo-demografik özelliklerin de önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir (Ayo ve Mosudi, 2013). Bu konuda yapılan bir çalışmada demografik değişkenlerin akran zorbalığı üzerinde belirleyici olduğu bulunmuştur. Lise öğrencileri üzerinde yürütülen söz konusu çalışmada erkek öğrencilerin kadın öğrencilere kıyasla fiziksel mağduriyet, dışlanma, söylenti ve eşyasına zarar verme eylemi ile karşılaştıkları bulunmuştur. Aynı çalışmada erkek öğrencilere kıyasla kadın öğrencilerin sözel mağduriyet yaşama düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Zorbalık yapan öğrencilerin ise tüm zorbalık davranışlarında erkeklerden meydana geldiği bulunmuştur. Bu kapsamda cinsiyet değişkeninin hem akran zorbalığına maruz kalma hem de zorba davranışlar sergileme üzerinde belirleyici olduğu ifade edilmiştir (Ayas ve Pişkin, 2011). Cinsiyet değişkeninin akran zorbalığı üzerinde belirleyici olduğunu ortaya koyan diğer bir çalışmada kadın öğrencilere kıyasla erkek öğrencilerin zorba davranışlar sergileme düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Acar, 2009).

Akran zorbalığı üzerinde belirleyici olan diğer bir demografik faktör ebeveyn eğitim düzeyidir. Eğitim düzeylerine göre ebeveynlerin çocukları ile ilgilenme ve çocuk yetiştirme tarzları birbirinden farklıdır. Bu durum ebeveyn eğitim düzeyine göre çocukların okul yaşamında zorba ya da kurban öğrenci olma durumlarını etkilemektedir. Bu konuda yapılan bir çalışmada okullarda korkutmaya, sindirmeye, alay edilmeye, açık saldırıya, ilişkisel saldırıya ve kişisel eşyalara yönelik saldırıya maruz kalma düzeyinin anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Can-Gürsoy, 2010).

Ailenin aylık gelir düzeyi ve sosyo-ekonomik statüsü de akran zorbalığına maruz kalma üzerinde önemli bir belirleyicidir. Bu alanda yapılan çalışmalarda genellikle düşük sosyo-ekonomik statüye sahip olan ailelerde yetişen çocukların okullarda akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin yüksek olduğu belirtilmektedir. Buna karşılık orta ve yüksek gelir düzeyine sahip ailelerde yaşayan çocukların okul ortamında akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri daha düşüktür (Can-Gürsoy, 2010). Bu görüşü destekleyen bir çalışmada ilkökul kademesinde yer alan öğrencilerin hem kurban hem de zorba öğrenci olmalarının aile gelir durumu ile yakından ilişkili olduğu bulunmuştur. İlgili çalışmada aile gelir düzeyi azaldıkça öğrencilerin hem kurban olma hem de zorba davranışlar sergileme düzeylerinin yükseldiği tespit edilmiştir (Tekce, 2019). Ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan diğer bir çalışmada ailesinde ekonomik sıkıntı olduğunu düşünen öğrencilerin hem akran zorbalığına maruz kalma hem de zorba davranışlar sergileme düzeylerinin ailesinde ekonomik sıkıntı olmayan öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Ergün, 2015).

2.6. Akran Zorbalığının Sonuçları

Akran zorbalığı genel olarak okul yaşamını olumsuz yönde etkileyen bir faktördür. Akran zorbalığı davranışını sergileyen öğrencilerin genellikle akademik başarı düzeylerinin düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerde de zorbalık davranışının süresine ve sıklığına bağlı olarak akademik başarı düzeyinde düşüş meydana gelmektedir. Literatürde bu alanda yapılan birçok çalışma sonucu da akran zorbalığının hem zorba hem de kurban öğrencilerde akademik başarı düzeyini olumsuz yönde etkileyen bir unsur olduğunu göstermektedir (Pekel-Uludağlı ve Ukanok, 2005; Özyıldırım ve Karadağ, 2024).

Akademik başarı düzeyinin yanında akran zorbalığı öğrencilerin aile yaşamlarını, sosyal gelişimlerini kişilik özelliklerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Akran zorbalığına maruz kalan öğrenciler yoğun stres yaşadıkları için birtakım stresle başa çıkma tarzları geliştirmektedir. Kurban öğrencilerin stresle başa çıkmada genellikle durumu kabullenme, boyun eğme ve çaresiz yaklaşımı benimsedikleri görülmektedir. Bazı öğrenciler ise akran zorbalığına uğradıktan sonra yardım arama, aile bireylerine söyleme ve sosyal destek arama gibi stratejilere başvurabilmektedir (Kaşıkçı, 2018). Akran zorbalığının tarafı olan kurban öğrenciler her ne kadar stresle başa çıkmada farklı yollara başvursa da genel olarak okul yaşamında yoğun stres yaşadıkları gözlenmektedir

Akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerde birtakım psikolojik belirtilerin çıkması söz konusudur. Kurban öğrencilerde yaygın olarak görülen psikolojik sorunların başında depresyon, kaygı ve düşük benlik saygısı gelmektedir (Acar, 2009).

Akran zorbalığının olumsuz sonuçları genellikle okul yaşamı ile sınırlı olarak değerlendirilmektedir. Buna karşılık akran zorbalığının beraberinde getirdiği olumsuzluklar okul yaşamı sonrasında da devam edebilmektedir. Literatürde bu alanda yapılan çalışmalarda da akran zorbalığının beraberinde getirdiği sonuçların okul yaşamı ile sınırlı kalmadığı, gelecekte bireyin iş yaşamını ve aile hayatını da olumsuz yönde etkilediği belirtilmektedir (Arslan ve Savaşer, 2009).

2.7. Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde araştırma konusuyla ilgili olarak geçmiş dönemlerde hem yurtiçinde hem de yurtdışında yapılmış olan araştırma özetlerine yer verilmiştir.

2.7.1. Konu ile ilgili yurtiçinde yapılan araştırmalar

Alan yazın incelendiğinde akran zorbalığının okullarda önemli bir sorun haline geldiği, incelenen çalışmalarda konunun son yıllarda daha çok üzerinde durulduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Özen ve Aslan (2024) tarafından yapılan araştırmada akran zorbalığının sebepleri ve çözüm önerilerinin ilkökul ve okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 31 sınıf öğretmeni, 27 okul öncesi öğretmeni dahil edilmiştir. Araştırmanın sonunda öğretmenler akran zorbalığının nedenlerini; ailedeki rol model davranışlar, çocuğun olumsuz psikolojik durumları, arkadaş grubu, teknolojik bağımlılık, zorbalığa maruz kalma ve başkalarına uygulama isteği, toplumsal baskı, öz güven eksikliği, ahlaki eğitim eksikliği, sosyo-ekonomik ve toplumsal yapı bozuklukları, üstünlük kurma isteği şeklinde belirtmişlerdir.

Morkan-Şahin ve Aral (2023) tarafından yapılan araştırmada ergenlerin akran zorbalığı algı düzeyleri ile öğretmenlerin tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 303 öğrenci ve 150 öğretmen dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda öğrencilerin cinsiyet, zorbalık yapmaları, zorbalığa uğramaları, akademik başarı düzeyleri ile akran zorbalığı arasında anlamlı bir farklılık olduğu, öğretmenlerin yaş ve cinsiyetiyle okul zorbalığına yönelik öğretmen tutumları arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Bunun yanında öğretmen tutumları ile öğrencilerin akran zorbalıkları arasında anlamlı düzeyde istatistiksel açıdan ilişki olduğu rapor edilmiştir.

Gürbüzer (2021) tarafından yapılan araştırmada yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin akran zorbalığı açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 101 sınıf öğretmeni, 19 yabancı öğrenci dahil edilmiştir. Araştırmanın sonunda erkek ve kız öğrencilerin genel akran zorbalığı seviyeleri arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu ve söz konusu farkın erkek öğrenciler lehine olduğu bulunmuştur. Erkek öğrencilerin kız öğrencilerinden daha fazla zorbalık uyguladıkları ve zorbalığa maruz kaldıkları, öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim seviyeleri ile kurban ve zorbalık yapma eğilimleri arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Bunun yanında çocukların kardeş sayılarının arttıkça kurban ve zorba eğilimlerinin arttığı, evde şiddete şahit olma değişkeni, genel akran zorbalığı seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu söz konusu farklılığın şiddete şahit olan öğrenciler lehine olduğu, yabancı uyruklu öğrencilerin aile yapıları, ebeveynlerin hayatta olması, Türkçe bilme düzeyleri ile kurban olma seviyeleri genel ve alt boyutları açısından anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna varılmıştır.

Kutlu ve Karaca (2021) tarafından yapılan araştırmada sınıf öğretmenlerinin akran zorbalığına ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemi 23 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Analizlerin sonucunda; öğretmenlerin genelinin akran zorbalığını güç kullanmak, korkutmak olarak tanımlandığı, kurbanlara yönelik gözlemlerine ilişkin olarak içine kapanıklık, özgüven eksikliği biçiminde görüşlerinin olduğu, akran zorbalığına sebep olarak ise öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu çevrenin etkisi ve ailenin tutumu biçiminde ifade kullandıkları rapor edilmiştir.

Karataş (2020) tarafından yapılan araştırmada ilkokullarda zorbalığa karşı geliştirilen bir programın etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 2 okulda 6. sınıfa devam eden 113 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonunda Kontrol ve deney grubu arasında kurban alt boyut puan ortalamaları arasında grup etkileşiminde, zaman etkileşiminde (ve grup-zaman etkileşiminde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Kontrol ve deney grubu arasında zorba alt boyut puan ortalamaları arasında grup etkileşiminde ve zaman etkileşiminde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Grup-zaman etkileşiminde anlamlı bir fark olmadığı rapor edilmiştir.

Barik (2020) tarafından yapılan araştırmada ilkokullarda akran zorbalığını önleme stratejileri ve karşılaştıran zorluklara yönelik öğrenci ve öğretmen görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma modellerinden durum araştırma deseni kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini 2018-2019 eğitim ve öğretim yılının ilk döneminde Adana iline bağlı

merkezi ilçelerde bulunan köy ve merkez ilkokullarında görev yapan 119 öğrenci ve 102 öğretmen oluşturmuştur. Analizlerin sonucunda öğretmenlerin zorbalığı önlemede kullandığı stratejiler değerlendirildiğinde yanıt olarak uyarı yaparım yanıtını verdiği, buna paralel olarak öğrencimi doğru davranışa yönlendiririm, okul ile aile işbirliği içerisinde olmasını sağlama, öğrencilerin empati yapmasını sağlama, aileye bu konuda bilgilendirme yapma, yaptığı davranışın nedenini araştırma gibi yöntemler kullandıkları ve öğrencilerin başkasının eşyasına zarar verdiğinde; öğrencinin zararı karşılaşmasını sağladığı, öğretmenlerin akran zorbalığını önleme konusunda ne gibi zorluklar yaşadınız sorusuna verilen yanıtlar değerlendirildiğinde; öğretmenlerin ailenin bu durumu kabullenmemesinin yanıtını ne fazla verdikleri, aynı zamanda ailenin akran zorbalığını önlemede öğretmene destek vermediğini ve çocuğun şiddet görmesinin normal olduğunu benimsemesi, velinin ilgisizliği, davranışın süreklilik göstermesi sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin akran zorbalığı davranışları karşısında öğretmenin nasıl davranıyor soruna verilen yanıtlar değerlendirildiğinde, öğretmenin sözlü olarak şiddet uyguladığını ifade ettikleri, bazı hallerde ise uyarırım ve tepkisiz kalırım ifade ettikleri, öğretmenin yaptığını doğru kabul ettikleri, karşılıklı olumsuz cümleler kurulduğu yanıtını verdikleri görülmüştür. Öğretmenlerin yaklaşımlarının öğrencilerin akran zorbalığı yapma durumlarını etkilediği sonucuna varılmıştır.

Çarkıt ve Bacanlı (2020) tarafından beraber yapılan çalışmada okullarda akran zorbalığının öğretmen görüşleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 32 öğretmen dahil edilmiştir. Çalışmanın verileri betimsel ve içerik analiz yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen bulguların sonucunda sözel ve fiziksel zorbalığın yaşandığı, ailesel faktörler akran zorbalığının ciddi sebebi olarak gösterilmiştir. Öğretmenler zorbalık ile baş etme konusunda başvurdukları ilk kaynağın okulun rehberlik servisi olduğu rapor edilmiştir.

Hamurcu (2020) tarafından yapılan araştırmada ilkokul öğrencilerinde akran zorbalığının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 140 kadın, 160 erkek olmak üzere toplam 300 öğrenci dahil edilmiştir. Analizin sonucunda erkek öğrencilerin fiziksel zorbalık düzeyleri sınıf fark etmeksizin kadın öğrencilere kıyasla daha fazla maruz kaldıkları, ilkokul öğrencilerinin okul ortamındaki akran zorbalığı davranışına maruz kalma ya da tanık olmalarını kendi algılarına dayalı olarak değerlendirmeleri sebebiyle bulgular sınırlılık gösterdiği rapor edilmiştir.

Gökler (2007) yapmış olduğu çalışmada ilköğretim öğrencilerinde akran zorbalığının bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya Ankara ilinde bir

ilköğretimde öğrenim gören 576 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda öğrencilerin %10'unun zorba olduğu, %27'sinin kurban olduğu, %20'inin zorba-kurban olduğu, kurbanlık ve zorbalık düzeyleri cinsiyete göre kıyaslandığında hem zorba hem de kurban-zorba grubunda erkek katılımcıların daha fazla olduğu, kurban, zorba, nötr ve zorba-kurban öğrencilerin empatik eğilim seviyelerinin kıyaslandığında empatik eğilim puanlarının gruplar arasındaki farkın anlamlılık gösterdiği, en yüksek empatik eğilim seviyesine nötr öğrencilerin sahip olduğu ve diğer gruplar ile farklılıkların da anlamlı olduğu, kurban, zorba, nötr ve kurban-zorba öğrencilerin özsaygı seviyelerine yönelik farklar değerlendirildiğinde genel özsaygı seviyeleri bakımından kurban ve zorba, zorba ve kurban-zorba, nötr ve kurban, zorba-kurban ve nötr öğrencilerin toplam problem çöze puanlarına yönelik bulgularda erkeklerde en yüksek ortalamaya zorbaların sahip olduğu, kurbanların, kurban-zorbaların ve nötr öğrencilerin izlediği, kadınların olduğu grupta ise en yüksek ortalamaya zorba-kurbanların sahip olduğu, bunu da kurbanlar, zorba ve nötr olan öğrencilerin takip ettiği rapor edilmiştir.

Tekce (2019) yapmış olduğu çalışmada ilkokul öğrencilerinde akran zorbalığı ve akran niteliği arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 2018-2019 eğitim öğretim yılı birinci döneminde Şanlıurfa ilinde bir devlet ilkokulunda 292 erkek ve 298 kadın olmak üzere toplam 590 öğrenci dahil edilmiştir. Analizin sonucunda öğrencilerin %1,9'unun zorba olduğu, %27,8'sinin kurban olduğu, %45,9'unun hem zorba hem kurban olduğu, %24,4'ünün katılmayanlar kısmında olduğu, öğrencilerin en fazla karşılaşılan zorbalığın fiziksel zorbalık olduğu, en az yaşan zorbalık türünün eşyalara zarar verme olduğu, zorbalık yapma ve zorbalığa maruz kalma durumunda cinsiyet, baba eğitim seviyesi ve sınıf düzeyi değişkenlerinde anlamlı farklılık olduğu, sosyoekonomik seviye ve anne eğitim seviyesi ile farklılık bulunmadığı, öğrencilerin arkadaşlık niteliklerinde yalnızca baba eğitim seviyesi değişkenlerin göre anlamlı farklılık gösterdiği, bunun yanında arkadaşlık niteliğinin zorbalık yapma ve zorbalığa maruz kalma değişkenleri ile anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu, arkadaşlık niteliği, zorbalığa maruz kalma düzeylerini negatif bir biçimde yordadığı sonucuna varılmıştır.

Özçelik (2019) tarafından yapılan araştırmada ilkokul öğrencilerinde algılanan öğretmen yakınlığı ve akran zorbalığının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 194 öğrenci dahil edilerek, anket formu uygulanmıştır. Analizin sonucunda ilkokul öğrencilerinde algılanan öğretmen yakınlık davranışları seviyesine ilişkin puanlarının yüksek olduğu, öğrencilerin algılanan öğretmen yakınlığı davranışları ve okul tatminlerinin özel okul lehine daha yüksek olduğu, okul tatmini seviyesinin algılanan öğrencilerin başarısına göre farklılık gösterip

göstermediği değerlendirildiğinde akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin okul tatmini seviyelerinin, akademik başarısı düşük öğrencilerden daha yüksek düzeyde olduğu, öğrencilerin genel zorbalık eğilim düzeylerinin çok düşük olduğu, erkek ve kız öğrencilerin genel akran zorbalığı seviyeleri arasında da anlamlı düzeyde farklılık olduğu, söz konusu farklılığın erkeklerin lehine olduğu, öğrencilerin algılanan öğretmen yakınlık davranışları ile okul tatmini seviyeleri arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu öğrencilerin algılanan öğretmen yakınlık davranışları ile genel akran zorbalığı seviyeleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu, akran zorbalığı ile okul doyumu arasında negatif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Demirbağ ve diğerleri (2017: 398) tarafından yapılan çalışmada ilköğrencilerinin yaşadığı zorbalık türleri ile kaygı, durum-özellik, öz saygı ve bazı sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 595 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda Çocukların en sık ifade ettiği zorbalık türleri, fiziksel zorbalıkta tekme ve tokat atma (%11.7), sözel zorbalıkta şakalaşma (%14.1), duygusal zorbalıkta ayrımcılık (%7.3) ve cinsel zorbalık türünde cinsel içerikli ifadeler (%4.2) olmuştur.

Balak (2017) tarafından yapılan çalışmada ilköğrencilerinin akran zorbalığı ve duygusal zekalarının ve okula aidiyetleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 149 üçüncü sınıf ve 197 dördüncü sınıf öğrencisi dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda ilköğrencilerin ve dördüncü sınıf öğrencilerin duygusal zeka seviyeleriyle zorbalık eğilimi seviyeleri arasında negatif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu, öğrencilerin okula aidiyet duyguları ile zorbalık eğilimleri arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde ilişki olduğu rapor edilmiştir.

Ergün (2015) tarafından yapılan çalışmada ilköğretime öğrencilerinin baba reddi ve akran zorbalığı ve akran zorbalığına maruz kalma durumlarının bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 550 öğrenci dahil edilmiştir. Analizin sonucunda akran zorbalığına maruz kalmanın algılanan baba kabulünün kayıtsızlık, düşmanlık, soğukluk, ayrılmamış red, kontrol alt boyutları ile pozitif yönde, sıcaklık alt boyutu ile negatif yönde ilişki olduğu, akran zorbalığı göstermenin de algılanan baba kabulünün düşmanlık, ayrılmamış red, kayıtsızlık, soğukluk alt boyutları pozitif yönde, sıcaklık alt boyutu ile de negatif yönde ilişki olduğu bulunmuştur. Katılımcıların akran zorbalığı gösterme ve zorbalığa maruz kalma düzeylerinin sınıf seviyelerine göre anlamlı farklılık gösterdiği, söz konusu farklılığın beşinci ve dördüncü sınıftaki öğrencilerden kaynaklandığı, cinsiyet bakımından

akran zorbalığına maruz kalmada erkek ve kız öğrenciler arasında anlamlı düzeyde farklılık gözlenmezken, zorbalık eylemlerini göstermenin erkekler arasında kadınlardan daha yaygın olduğu, hem akran zorbalığına maruz kalma hem de akran zorba kalma konusunda okulunu sevmeyen öğrencilerin düzeyi diğerlerine kıyasla daha fazla olduğu, okula düzenli şekilde devam etmeyen öğrencilerin daha fazla zorbalık eylemlerini gösterdiği anlaşılrken akran zorbalığına maruz kalma ile okula düzenli devam etme arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, hem aile içerisinde şiddete tanık olma hem de aile içerisinde şiddete maruz kalma ile akran zorbalığına karışma düzeyleri anlamlı şekilde ilişkili olduğu, ailede şiddet görenlerin zorbalık eğilimlerinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Bulgurcu (2011) tarafından yapılan araştırmada ilköğretimde akran zorbalığı sıklığının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 150 erkek ve 147 kadın olmak üzere 297 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda öğrencilerin çoğunluğunun hafta ikiden fazla zorbalık yaptığı, öğrencilerin %39.7'sinin kurban olurken %4'ünün zorba olduğu, %16.2'sinin kurban-zorba olduğu, zorbalık döngüsünde yer aldığı, kadın öğrencilerin daha fazla kurban ve nötr grupta yer aldığı, erkek öğrencilerin ise zorba ve kurban-zorba grubunda yer aldığı, zorbalığa uğrama ile cinsiyet değişkeni arasında ilişki olduğu, 7. Sınıf öğrencilerin zorbalık davranışlarına katılımının daha yüksek olmasına rağmen zorbalığa uğrama ile sınıf seviyesi arasında ilişki olmadığı, öğrenciler arasında sözel ve sosyal zorbalığın yaygın olduğu, zorbaların daha fazla zaman geçirdiği ve iyi tanıdığı öğrencileri rahatsız etme davranışı gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Karataş ve Öztürk (2011) tarafından yapılan araştırmada ilkokul çağındaki çocuklarda zorbalık ve zorbalığa maruz kalma ile sağlık sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma İzmir'deki iki ilkokulda öğrenim gören 92 veli ve 92 altıncı sınıf öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Veriler Akran Zorbalığı Ölçeği Ergen Formu ve Sağlık Sorunlarını Tanımlama Formu kullanılarak toplanmıştır. Veriler χ^2 analizi ve %95 güven aralığı ile olasılık oranları kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonunda Öğrencilerin yaklaşık %49'u (%48.9) erkek, %51.1'i kadın ve yaş ortalaması 11.6 ± 0.53 yıl olduğu, zorbalığa maruz kalma puanı yüksek olan öğrencilerin baş ağrısı, kendini kötü hissetme, ağlama, huzursuzluk, sinirlilik, uyku sorunları, baş dönmesi yaşama olasılığının anlamlı derecede daha yüksek olduğu; zorbalık puanı yüksek olan öğrencilerin ise sadece iştahsızlık yaşama olasılığının anlamlı derecede daha yüksek olduğu rapor edilmiştir.

Keskin (2010) tarafından yapılan araştırmada ilköğretim öğrencilerinin zorbalığının benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 200 öğrenci dahil edilmiştir. Analizin sonunda öğrencilerin benlik saygısı ile zorbalık arasında ilişki olduğu, benlik saygısı yüksek olan bireylerde akran zorbalığı toplam puanlarının da fazla olduğu erkek öğrencilerin akran zorbalığı toplam puanını pozitif yönde etkilediği, katılımcıların erkek olması akran zorbalık puanının yüksek olmasına neden olduğu, okul değişkeninde ise öğrencilerin devlet okulunda öğrenim görüyor olması zorbalık puanını negatif yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Gürsoy (2010) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerde algılanan sosyal destek ile akran zorbalığına maruz kalmanın incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 178 kız, 245 erkek olmak üzere toplam 423 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda katılımcıların sosyodemografik özelliklerinin ve akran zorbalığı alt boyutları arasında yer alan ilişki değerlendirildiğinde yaş değişkeninde 16 yaşında olan öğrencilerin cinsiyet boyutunda erkeklerin, anne eğitim seviyesi alt boyutunda anne çalışma, baba çalışma veya çalışmayanların, algılanan ekonomik seviye boyutunda ekonomik düzeyi düşük olanların, beraber yaşadığı bireyler boyutuna ebeveyn ile yaşamayan veya yalnızca baba ve anne ile yaşayanların kendisi dışında aile içi şiddete tanık olma boyutunda ebeveyni tarafından şiddete maruz kalanların, kardeş sahibi olanların akran zorbalığına maruz kaldıkları, algılanan sosyal destek ve akran zorbalığına maruz kalma arasında negatif yönde bir ilişki olduğu, algılanan sosyal desteğin düşmesi ve zorbalığa maruz kalma arasında ilişki olduğunu düşündüğü sonucuna varılmıştır.

2.7.2. Konu ile ilgili yurtdışında yapılan araştırmalar

Alan yazın incelendiğinde akran zorbalığının dünya genelinde yaygın olduğunu ve bu konuda uluslararası düzeyde çalışmalar yapıldığını göstermektedir

Xue ve diğerleri (2022) tarafından yapılan araştırmada Çinli çocuklar ve ergenler arasında okul zorbalığı eyleminin yaygınlığı ve risk faktörlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 3.675 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda katılımcıların %52 kadın, %18 yatılı okulda, katılımcıların %70'inin akademik performansı ortalama veya üzerinde oldukları, katılımcıların yaklaşık %17.3'ü akranlarına karşı geleneksel okul zorbalığına katıldığını ve %7.8'i siber zorbalık davranışları sergilediği, ayrıca, sosyodemografik özellikler ve yüksek öz kontrol edildikten sonra, ebeveyn katılımı geleneksel ve siber zorbalık gerçekleştirme düzeyini

azalttığı, ebeveynler arası çatışma ve riskli davranış deneyimleme, geleneksel ve siber okul zorbalığının artmasıyla önemli ölçüde ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Longobardi ve diğerleri (2022) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin öğretmenleriyle ilişkileri, akranları arasındaki sevimlilikleri ve zorbalığa maruz kalmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 386 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda öğrencilerin mağduriyete maruz kalmasının öğrenci-öğretmen çatışmasıyla pozitif, sınıf arkadaşları arasındaki sevimlilikle negatif ilişkili olduğu, Öğretmen duyarlılığı, zorbalık mağduriyetiyle önemli bir doğrudan ilişki göstermediği, öğretmenler yüksek duyarlılık gösterdiğinde, öğrenci-öğretmen çatışması ile öğrencilerin zorbalık mağduriyeti olasılığı arasındaki ilişki düzeyinin arttığı rapor edilmiştir.

Wang ve diğerleri (2021) tarafından yapılan araştırmada ortaokul öğrencilerinde akran mağduriyetinde prososyal davranış ve öğretmenlerin zorbalığa yönelik tutumları: sınıf ikliminin düzeyler arası düzenleyici etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya Çin Pekin'deki üç ortaokuldan 47 sınıftan 1.221 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda sosyal davranışların, öğretmenlerin zorbalığa karşı olumsuz tutumlarının ve otoriter sınıf ikliminin (hem bireysel hem de sınıf düzeylerinde) daha az akran zorbalığı ortaya koyduğu, ayrıca, akran zorbalığını öngörmede önemli çapraz düzey etkileşimler (sınıf iklimi ve öğrencilerin öğretmenlerin zorbalığa karşı tutumlarına ilişkin algıları ve sınıf iklimi, sosyal davranış) olduğu, özellikle, öğrencilerin öğretmenlerin tutumlarına ilişkin algıları, öğretmen desteği yüksek olduğunda akran mağduriyetinin yaşanmadığı rapor edilmiştir.

Chen ve diğerleri (2021) tarafından yapılan araştırmada Tayvan'daki İlkokullarda üçüncü sınıf öğrencileri arasında aile iklimi, okuldaki akranlar ve öğretmenlerle sosyal ilişkiler ve akran zorbalığı mağduriyetinin incelenmesi amaçlanmıştır. Veriler, Tayvan'da 1230 üçüncü sınıf öğrencisinden (yaklaşık 8 yaşında) oluşan ulusal olarak temsili bir örneklemden elde edilmiştir. Araştırmanın sonunda aile ikliminin öğretmenler ve akranlarla ilişkiler aracılığıyla okul zorbalığı mağduriyetiyle dolaylı bir bağlantısı olduğuna dair ampirik destek sağlamaktadır. Erken çocukluk dönemindekiler arasında okul zorbalığı mağduriyetini azaltmak için olası müdahale programlarının öğrencilerin öğretmenleri ve akranlarıyla ilişkilerini geliştirmeyi düşünebileceğini belirtmiştir.

Ganotz ve diğerleri (2021) tarafından yapılan araştırmada İlkokul çağındaki öğrencilerde zorbalık durumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya Avusturya'daki

ilkokulların 535 dördüncü sınıf öğrencisi dahil edilmiştir. Araştırmanın sonunda dayanıklılık eğilimi öğrencilerin sınıftaki sosyal katılımlarına ilişkin algıları ve anneleriyle ilişkileri ile açıklandığı, öğrencilerin dayanıklılık eğilimlerinin istikrarı orta düzeyde olduğu, zorbalığın mağduru ve mağduru olmayanlar için dayanıklılık ve okul doyumunu arasında benzer bir ilişki olduğu rapor edilmiştir.

Kaloeti ve diğerleri (2021) tarafından yapılan araştırmada sosyal medya kullanımı, cinsiyet, akran zorbalığı mağduriyeti deneyimleri ve çocuklarda anksiyete semptomlarının başlangıcı arasındaki ilişkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada dokuz okuldan 11-13 yaş aralığındaki toplam 456 ilköğretim çocuk değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonunda tüm katılımcıların (%100) sosyal medyayı kullandığı, katılımcılar tarafından en çok kullanılan platformlar Instagram (%52.42) ve YouTube (%47.58) olduğu, zorbalık mağduriyetinin ve cinsiyetin ilköğretim çocuklarında kaygının başlangıcını öngördüğünü göstermektedir. Instagram kullanımı, yaygın kaygı bozukluğu ile pozitif ilişki gösterdiği, cinsiyet, Instagram kullanımıyla negatif korelasyon gösterdiği ve YouTube kullanımıyla pozitif korelasyon gösterdiği, kızların Instagram'ı daha fazla kullandığı, erkeklerin ise YouTube'u daha fazla kullandığı, ayrıca kızların okul kaçınması hariç SCARED (Çocuk Kaygı İlişkili Duygusal Bozuklukları Taraması) boyutlarında daha yüksek puanlar aldıkları, erkeklerin kızlardan önemli ölçüde daha fazla fiziksel zorbalık yaşadığı, öte yandan kızların erkeklerden daha fazla panik bozukluğu, yaygın anksiyete bozukluğu, ayrılık anksiyetesi bozukluğu ve sosyal anksiyete yaşadığı bulunduğu rapor edilmiştir.

Yang ve diğerleri (2021) tarafından yapılan araştırmada Çin'de kırsalda geride bırakılan çocuklar arasında zorbalık mağduriyeti ve yaşam tatminlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Zorbalık mağduriyeti, revize edilmiş Olweus Zorba/Mağdur Anketi'nin Çince versiyonu kullanılarak ölçülmüştür. Araştırmaya 810 ilköğretim öğrencisi dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda öğrencilerin %8.5'i zorbalık mağduru olduğu ve %44.3'ü geride bırakılmış çocuklar olduğu, zorbalık mağduriyetinin tüm yaşam doyumunu alanlarıyla negatif ilişkili olduğu, zorbalık mağduriyeti ile arkadaş doyumunu arasındaki negatif ilişkinin geride bırakılmış çocuk grubunda geride bırakılmış çocuk olmayan gruba göre daha derin olduğu, zorbalık mağduriyeti ile okul tatmini üzerinde geride bırakılma durumu arasında da benzer etkileşim etkisi olduğu rapor edilmiştir.

Fredrick ve diğerleri (2020) tarafından yapılan araştırmada İlkokulda zorbalığa karşı görüşlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 336 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın

sonunda empatinin zorbalık olaylarını fark etme, müdahale etme sorumluluğunu kabul etme ve nasıl müdahale edeceğini bilme ile ilişkili olduğu, duygusal empatinin, düşük ve orta düzey içselleştirme sorunlarında zorbalığı müdahale gerektiren bir olay olarak yorumlama ile pozitif ilişkili olduğunu, ancak yüksek düzey içselleştirme sorunlarında ilişkili olmadığı sonucuna varılmıştır.

Borualogo ve diğerleri (2020) tarafından yapılan araştırmada Bandung Şehri'ndeki okul zorbalığını zorbalığa uğrayan öğrencilerin bakış açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın örneklemi 10-14 yaşlarındaki ilköğretim öğrencilerden (N = 329; %46.2 erkek; %53.8 kız) oluşmaktadır. Bu çalışmada kullanılan araçlar, Endonezyaya uyarlanmış olan Children's Worlds Survey'den alınmıştır. Veriler tanımlayıcı istatistikler kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonunda kızların okulda iyi tanınıyorken zorbalığa uğramasının sebeplerinin fiziksel durum ve görünüm, erkeklerin zorbalığa uğramasının sebeplerinin ise din olduğu, zorbalık olayları çoğunlukla sınıfta ve okul koridorunda meydana geldiği, öğrenciler, okulda zorbalığa uğradıklarını öğretmene söylemektense ebeveynlerine söylemeyi tercih ettikleri sonucuna varılmıştır.

Holt ve diğerleri (2019) tarafından yapılan araştırmada zorbalığa karışan ilköğretim öğrencilerinde gizli mağduriyet biçimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 689 beşinci sınıf öğrencisi dahil edilmiştir. Araştırmanın sonunda zorbalığa katılmayan öğrencilere göre diğer alanlarda daha fazla mağduriyeti yaşadıkları, zorba-kurbanlar genel olarak en yüksek mağduriyet oranlarına sahip oldukları, zorbalık katılımının daha fazla içselleştirme sorunuyla ilişkili olduğunu gösterse de diğer mağduriyet biçimlerinin dahil edilmesiyle açıklayıcı bir etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Pan ve diğerleri (2017) tarafından yapılan araştırmada 4, 5. ve 6. sınıflardaki Çinli öğrencilerde zorbalık ve mağduriyetin gelişimini uzunlamasına incelenmesi amaçlanmıştır. Farklı zorbalık ve mağduriyet örüntülerine sahip genç gruplarını deneysel olarak belirlemek için gizli sınıf analizini kullanmış olup, ardından çocukların zaman içinde bu gizli sınıflar arasındaki hareketini keşfetmek için gizli geçiş analizini kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda öğrenciler dört sınıfa sınıflandırılabilir: zorbalar, kurbanlar, zorba-mağdurlar ve ilgisiz çocuklar ve ilgisiz sınıftaki öğrenciler daha yüksek sınıflara geçtiklerinde o sınıfta kalma eğilimindeydiler, zorba ve kurban sınıflarındaki öğrenciler ilgisiz sınıfa geçme eğilimindeyken, zorba-mağdurlar sınıfındaki öğrenciler zorbalar sınıfına geçme eğiliminde oldukları rapor edilmiştir.

Aulia (2016) tarafından yapılan araştırmada ilkokul öğrencilerinin akran zorbalıklarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma Yogyakarta'daki 4-5. sınıf ilkokulunda 258 öğrenci üzerinde yürütölmüştür. Veriler de hem failler hem de kurbanlar olarak okullarda zorbalığa ilişkin duygular ve deneyimlerle ilişkili açık uçlu anketler aracılığıyla toplanmıştır. Analizlerin sonunda öğrencilerin okulda zorbalıkla ilişkili olumsuz duygular hissettiğini ve çoğu çocuğun okulda fiziksel, sözel ve okuldaki akranlarından ilişkisel olmak üzere çeşitli biçimlerde zorbalık deneyimlediğini göstermiştir.

Lereya ve diğerleri (2015) tarafından yapılan araştırmada Çocukluk çağında akran zorbalığı ve kötü muamelenin yetişkinlerde ruh sağlığı üzerindeki sonuçlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 1420 çocuk dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda Kötü muameleye veya zorbalığa uğramayan çocuklarla karşılaştırıldığında, sadece kötü muameleye uğrayan çocuklar depresyon ve anksiyete gösterdiği rapor edilmiştir.

Oldenburg ve diğerleri (2014) tarafından yapılan araştırmada ilkokullarda öğretmen özellikleri ve akran mağduriyeti: sınıf düzeyinde bir bakış açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada 3.385 ilkokul öğrencisi ve 139 öğretmeni dahil edilmiştir. Araştırmanın sonunda zorbalığı dış faktörlere, yani kendi kontrolleri dışındaki faktörlere bağlayan öğretmenlerin sınıflarında daha yüksek bir zorbalık oranı olduğunu gösterdiği, ak olarak, sonuçlar hem öğretmenlerin öğrenciler arasındaki zorbalıkla başa çıkma konusundaki algılanan yeteneklerinin hem de öğretmenlerin kendi zorbalık geçmişlerinin sınıf içi zorbalık oranıyla pozitif ilişkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca sınıf kompozisyon özelliklerini de hesaba kattık ve çok sınıflı sınıflarda ve daha büyük öğrencilerin olduğu sınıflarda daha düşük zorbalık oranına sahip oldukları rapor edilmiştir.

Kokkinos ve diğerleri (2013) tarafından yapılan araştırmada öğretmenleri tarafından özel öğrenme güçlükleri için aday gösterilen ilkokul öğrencilerinde zorbalık ve mağduriyet deneyimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 346 öğrenci dahil edilmiştir. Bunlardan ellisinin öğretmenleri tarafından ÖÖG kriterlerini karşıladığı belirlenmiştir. Tüm katılımcılar zorbalık ve mağduriyetin kendi kendine bildirim ölçümlerini tamamlamış ve ayrıca demografik verilerini sunmuştur. Araştırmanın sonunda öğrencilerinin daha doğrudan sözel saldırganlık kullanarak zorbalık olaylarında zorba/mağdur olarak hareket etme olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermiştir; buna karşın, pasif mağdur veya saldırgan zorba olarak saldırgan davranışlar sergileme sıklığı, öğrenme güçlükleri olmayan akranlarından farklı olmadığı rapor edilmiştir.

Chen ve diğerleri (2013) tarafından yapılan araştırmada ilkokullarda algılanan okul zorbalığının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 1816 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda zorbalık türünün önemli bir ana etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Fiziksel ve sözel zorbalık, ilişkisel ve siber zorbalıktan daha ciddi olarak algılanmıştır. Zorbalık kategorisi ile katılımcı rolü arasında önemli bir iki yönlü ilişki olduğu, Zorbalar dört tür mağduriyet davranışını farklı şekilde algılamazken, mağdurlar ve zorbalar/mağdurlar fiziksel mağduriyeti en ciddi, siber mağduriyeti ise en az ciddi olarak kabul ettikleri rapor edilmiştir.

Menesini ve diğerleri (2010) tarafından yapılan araştırmada ergenlikte zorbalık ve mağduriyet: eş zamanlı ve istikrarlı roller ve psikolojik sağlık belirtilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 537 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda kurban olan öğrencilerin yaşadığı stres, kaygı ve iç dönüklüğün diğer gruplara kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Hunter ve Boyle (2010) tarafından yapılan araştırmada Okul zorbalığı mağdurlarında değerlendirme ve başa çıkma stratejisi kullanımının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 9-14 yaş aralığındaki 459 çocuk dahil edilmiştir. Araştırma sonunda kurbanların başa çıkma stratejisi seçimleri arasındaki bireysel farklılıklar olduğu rapor edilmiştir.

Pateraki ve Houndoumadi (2010) tarafından yapılan araştırmada Yunanistan Atina’da ilkokul çocukları arasında zorbalıklarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya Atina bölgesindeki 8 ila 12 yaş arasındaki 1312 öğrenci dahil edilmiştir. Analiz sonucunda çocukların %14.7’si zorbalığın kurbanı, %6.25’i zorba ve %4.8’i her ikisi olarak kendilerini olduğunu belirttiği, erkek çocuklarının kendilerini daha fazla zorba ve zorba/kurban olarak tanımladığı, en yaygın iki zorbalık biçimi ‘isim takma’ ve ‘vurup tekmeleme’ olduğu, erkek zorbalar daha doğrudan fiziksel zorbalık yaparken, kızlar dolaylı olarak zorbalık yaptığı, zorbalığın yaş ilerledikçe azalma ve daha dolaylı bir biçim alma eğilimi olduğu, %33.5’inin başkalarına zorbalık yapmaya zorlandığı ve akran baskısı yaşadığı rapor edilmiştir.

Nabuzoka ve diğerleri (2009) tarafından yapılan araştırmada Ortaokul öğrencilerinin zorbalığa maruz kalması, tepkileri ve psikolojik uyumunun incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 11-15 yaş aralığındaki 575 ortaokul öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda kadınların erkeklere göre daha fazla mağdur oldukları, Mağdurlar arasında, erkekler misilleme/intikam arzusunda ve dışsallaştırıcı davranışlarda kızlardan daha yüksek puan aldılar; kızlar ise içselleştirici davranışta daha yüksek puan aldılar. Zorbalığa maruz kalma

deneyimi, sadece tanık olmak veya maruz kalmamaktan ziyade hem erkekler hem de kızlar için içselleştirici davranışlarla ilişkilendirildiği rapor edilmiştir.

Wolke ve diğerleri (2010) tarafından yapılan araştırmada İngiltere ve Almanya'da ilkokul çocuklarına yönelik zorbalık ve mağduriyet: Yaygınlık ve okul faktörlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. İngiltere'de 2377 çocuk (6 yaşında/2. sınıf: 1072; 8 yaşında/4. sınıf: 1305) ve Almanya'da 1538 çocuk (8 yaşında/2. sınıf) aynı standart görüşme kullanılarak bireysel olarak sorgulanmıştır. Her iki ülkede de başkalarını kurbanlaştırmak için yapılan zorbalık türleri benzerlik göstermiştir. Erkekler çoğunlukla faillerdi, zorbaların çoğu aynı zamanda kurbandı (zorba/kurbanlar), zorbalıkların çoğu oyun alanlarında ve sınıflarda meydana geldiği ve etnik kökenin zorbalık davranışı ile düşük düzeyde ilişkili olduğu, mağduriyet oranlarında büyük farklılıklar bulunduğu; İngiliz öğrencilerin %24'ü her hafta kurban olurken, Almanya'da bu oran yalnızca %8 olduğu, aynı zamanda İngiltere'de her hafta daha az erkek çocuk (2.5-4.5%) Alman erkek çocuklarına (7.5%) göre zorbalığa maruz kalırken, kızlar arasında hiçbir fark bulunamadığı, İngiltere'de, daha küçük sınıflardaki çocuklar daha sık mağdur edilmiştir.

Stevens ve diğerleri (2010) tarafından yapılan araştırmada Flaman okullarında zorbalık: İlkokul ve ortaokullarda zorbalığa karşı tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 1104 ilkokul ve ortaokul çocuğundan oluşan toplam 18 okul dahil edilmiştir. Öğrencilerin yaşları 10 ila 16 arasında değişmektedir. Bu çalışma için, bir kontrol grubu içeren deneysel bir ön test/son test tasarımı kullanılmıştır. Birinci grup, Destekli Tedavi, araştırma grubundan ek destek alan okul tabanlı bir zorbalık karşıtı müdahale uygulayan okullardan gelen öğrencileri içermektedir. İkinci grup, Desteksiz Tedavi, yine okul tabanlı bir zorbalık karşıtı program uygulayan okullardan gelen öğrencileri içermektedir. Son grup, zorbalık karşıtı programı uygulamayan ve Kontrol koşulu olarak görev yapan okullardan öğrencileri içermektedir. Araştırmanın sonunda okul tabanlı zorbalık karşıtı müdahale programının zorbalık ve kurban olma düzeyi üzerindeki etkilerine ilişkin bulgular, ilkokullarda olumlu değişiklikler ve ortaokullarda sıfır sonuç olmak üzere karışık bir ilişki gösterdiği, okul tabanlı bir zorbalık karşıtı müdahale stratejisinin, özellikle ilkokullarda zorbalıkla ilgili sorunları azaltmada etkili olabileceğini doğrulamaktadır. Ortaokul öğrencilerinin gelişimsel özelliklerinin sonuçları etkilediği ileri sürülmüştür.

Rakauskas ve diğerleri (2009) tarafından yapılan araştırmada Yeni Zelanda'da ilkokul çocukları arasında zorbalık: sosyal davranış ve sınıf iklimi ile ilişkilerinin incelenmesi

amaçlanmıştır. Çalışmaya 15 okuldan oluşan tabakalı rastgele bir örneklem seçilerek 1168 okul çocuğu (%48 erkek, %52 kız) dahil edilmiştir. Kesitsel tasarım, öğrencilerin zorbalık ve okul ve sınıf deneyimlerinin diğer özellikleri hakkında anonim anketleri tamamlamasıyla kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda zorbalığa katılımın empati ve sınıf iklimi ile ilişkili olduğun, zorbaların ve zorba/kurbanların okula en düşük bağlantıya ve öğretmenleriyle en zayıf ilişkilere sahip olduğun, akran İlişkileri Anketi'nin Yeni Zelanda gençleri için yararlı olduğun rapor edilmiştir.

Dake ve diğerleri (2009) tarafından yapılan araştırmada okuldaki zorbalığın doğası ve kapsamının incelenmesi amaçlanmıştır. Belgesel tarama modeli uygulanmıştır. İlkokullarda zorbalığın yaygınlığı Finlandiya'da %11.3'ten İrlanda'da %49.8'e kadar değişmektedir. İlkokul öğrencileriyle ilgili tek ABD araştırması, %19'unun zorbalığa uğradığını bulmuştur. Zorbalık davranışı, öğrenciler sınıflarda ilerledikçe azalmaktadır. Okul zorbalığı çok sayıda fiziksel, ruhsal ve sosyal olumsuzlukla ilişkilidir. Öğrenci zorbalık davranışı ile akademik başarı, okul bağı ve devamsızlık gibi okul sorunları arasında da bir ilişki vardır. Okul zorbalığının önlenmesi okullar için öncelikli bir konu haline gelmelidir. Zorbalığı azaltmanın en etkili yöntemleri, tüm okulu kapsayan bir yaklaşımı içerir. Bu yöntem, sorunu değerlendirmeyi, okul konferans günlerini planlamayı, teneffüslerde daha sıkı bir denetim sağlamayı, zorbalık önleme koordinasyon grubu oluşturmayı, veli-öğretmen toplantılarını teşvik etmeyi, zorbalığa karşı sınıf kuralları koymayı içermektedir.

Borg (2006) tarafından yapılan araştırmada ilkokul ve ortaokul öğrencileri arasında zorbalığın incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 4. sınıfa (14 yaşındakiler) kadar 6.282 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda mağdurlar hakkında çoğunlukla yalan söylendiğini, hakaret edildiğini ve dövüldüğünü, zorbalar arasında en 'popüler' zorbalık biçimlerinin ise dövmek, gruptan dışlamak ve hakaret etmek olduğunu göstermektedir. Hem mağdurlar hem de zorbalar, zorbalığın gerçekleştiği en 'popüler' iki yerin okul oyun alanı ve sınıf olduğun sonucuna varılmıştır.

Veenstra ve diğerleri (2005) tarafından yapılan araştırmada ilkokullarda zorbalık ve mağduriyet: zorbalar, mağdurlar, zorba/mağdurlar ve ilgisiz ergenlik öncesi çocukların karşılaştırılması amaçlanmıştır. Çalışmaya 1.065 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda Cinsiyet, saldırganlık, izolasyon ve sevilmemesi, zorbalık ve kurbanlaştırma ile en güçlü şekilde ilişkiliydi. Tek değişkenli bilgi tabanından sapan veya onu geliştiren birçok bulgu arasında, yalnızca kurbanların ve zorba/kurbanların değil, zorbaların da sevilmemesi

ve diğer faktörler kontrol edildiğinde ebeveynliğin zorbalık ve kurbanlaştırma ile ilgisi olmadığı sonucuna varılmıştır.

Woods ve Wolke (2004) tarafından İlkokul çocuklarında doğrudan ve ilişkisel zorbalık ve akademik başarının incelenmesi amaçlanmıştır. 6-7 yaş arasında 480 öğrenci, 8-9 yaşında 536 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda zorbalık davranışı ile akademik başarıdaki düşüşler arasında bir ilişki olmadığı, 2. sınıftaki daha yüksek akademik başarı başkalarına ilişkisel olarak zorbalık yapmaya yönlendirdi, okulda başarısızlık ve hayal kırıklığının doğrudan fiziksel zorbalık davranışına yol açtığı rapor edilmiştir.

Baldry (2003) tarafından yapılan araştırmada İtalyan gençlerinden oluşan klinik olmayan bir örnekleme okulda zorbalık ve mağduriyet ile ebeveynler arası şiddete maruz kalma arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 1059 İtalyan ilkökul ve ortaokul öğrencisi dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda erkek ve kız çocuklarının neredeyse yarısı, önceki 3 ayda farklı türlerde zorbalık ve mağduriyet yaşadığı, erkekler kızlardan daha fazla başkalarına zorbalık yaptığı, ebeveynler arası fiziksel şiddete ve doğrudan zorbalığa maruz kalma, özellikle kızlar için önemli ölçüde ilişkili olduğu, babanın anneye şiddetine maruz kalan kızlar ve annenin babaya şiddetine maruz kalanlar, herhangi bir ebeveyn içi şiddete maruz kalmamış kızlara kıyasla doğrudan başkalarına zorbalık yapma olasılığı en yüksek olanlar arasında olduğu, Hiyerarşik çoklu regresyon analizleri, zorbalık ve mağduriyetin, yaş, cinsiyet ve baba tarafından çocuk istismarına ek olarak, özellikle anne-baba şiddeti olmak üzere ebeveynler arası şiddete maruz kalma ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Neser ve diğerleri (2003) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin zorbalığın belirli yönleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Örneklem olarak, Tshwane South, Bölge 4'teki altı ilkökul ve ortaokuldan 207 öğrenci oluşturulmuştur. Ankete katılanların çoğu kadın öğrencilerden oluşurken (%53.1), erkekler örneklemin %46.9'unu oluşturduğu görülmektedir. Araştırmanın sonunda %30.9'u ilkökul (%15.0, 6. sınıf ve 7. sınıf: %15.9) ve %69.1'i ortaokul (%23.7, 11. sınıf) olduğu, öğrencilerin okullarını genel olarak güvenli yerler olarak algıladıkları, zorbalık, katılımcıların günlük yaşamlarında bir gerçeklik gibi gördüğü, akran zorbalığı için bildirilen en yaygın yer oyun alanı, ardından sınıf ve okula gidip gelirken olduğu, katılımcıların yaklaşık yarısı ayda bir veya iki kez veya yılda bir veya iki kez zorbalığa uğradığı, erkek öğrenciler arasındaki doğrudan fiziksel saldırı, erkeklerin zorbalıkta daha şiddetli ve yıkıcı olma olasılığının yüksek olduğunu gösterdiği, mağdurların zorbalık olayı hakkında nasıl hissettikleri konusunda önemli bir fark olmadığı, öğrencilerin aşağı yukarı eşit

sayıda öğrencisi çoğunlukla öfkeli veya çoğunlukla üzgün ve perişan hissettiği, mağdurların çoğu deneyimlerini kimseye anlatmadığı, öğrencilerin akran zorbalığı için en yaygın olarak onayladığı iki neden, öç almak (misilleme) ve zorbaların ne kadar sert olduklarını göstermek istemeleri (gösteriş) olduğu, akran zorbalığının önemli bir yönünü, yani zorbalığın her zaman mağdurun kışkırtmasının sonucu olmadığını yansıtmaktadır.

Craig (1998) tarafından yapılan araştırmada ilkokul çocuklarında zorbalık, mağduriyet, depresyon, kaygı ve saldırganlık arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 546 çocuk (254 erkek ve 292 kız) dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda her iki sınıf düzeyinde de erkek zorbaların karşılaştırma gruplarına göre daha fazla fiziksel saldırganlık yalandığı, daha küçük sınıflardaki erkek zorbalar/kurbanlar karşılaştırma gruplarına göre daha fazla fiziksel ve sözel saldırganlık yaptığı, daha büyük sınıflardaki erkek zorbalar ve kurbanlar daha fazla sözel saldırganlık gösterdiği, kızlar için saldırganlıktaki grup farklılıkları daha büyük sınıflara kadar ortaya çıkmadığı, saldırganlık sonuçları kurbanlık raporlarına yansımadığı, Fiziksel, sözel ve dolaylı kurbanlık konusunda yalnızca önemli grup farklılıkları (risk altındaki gruplar ve karşılaştırma çocukları arasında) olduğu sonucuna varılmıştır.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem grubu, veri toplama araçları ve araştırmanın veri analiz sürecine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada betimsel çalışma desenleri arasında yer alan tarama tipi araştırma modelinden faydalanılmıştır. Tarama tipi araştırmalarda konuya ilişkin hipotez ya da alt problemler geliştirilmekte, alt problemleri test etmek için ölçek ve anketlerden yararlanılmaktadır. Örneklem grubunun araştırmaya konu olan özelliklerinin demografik değişkenlere göre incelenmesinde de tarama tipi araştırma modelinden yararlanılmaktadır (Can, 2010).

3.2. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklem grubu ise örneklem arasından tesadüfî örneklem seçim yöntemi ile belirlenmiş olan 108 kız ve 92 erkek olmak üzere toplam 200 öğrenciden meydana gelmiştir. Tesadüfî örnekleme, evrendeki birimlerin listelenerek hangilerinin örnekleme alınacağına rastgele olarak karar verilerek yapılmaktadır. Bu örnekleme yönteminde listelenen her birimin örnekleme girme şansı eşittir ve birinin örnekleme dahil olması diğer birimlerin seçilme ihtimalini etkilememektedir (Koçak & Arun, 2006). Örneklem grubunda bulunan öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin bulgular aşağıda yer alan Tablo 1’de açıklanmıştır.

Tablo 1. Sosyodemografik Değişkenler İçin Sayı ve Yüzde Dağılımının İncelenmesi

Değişkenler	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	108
	Erkek	92
Sınıf	3.sınıf	79
	4.sınıf	121
Yaş	9 yaş	94
	10 yaş	106
Aile Yapısı	Çekirdek aile	171
	Geniş aile	29
Anne Sağ mı?	Evet	200
Baba Sağ mı?	Evet	197
	Hayır	3
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	39

Değişkenler		Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Baba Eğitim Durumu	Ortaokul	22	11.0
	Lise	33	16.5
	Üniversite	106	53.0
	İlkokul	32	16.0
Baba Eğitim Durumu	Ortaokul	27	13.5
	Lise	37	18.5
	Üniversite	104	52.0
	Yok	39	19.5
Kardeş Sayısı	1 ve üstü	132	66.0
	3 ve üstü	29	14.5
	Evet	44	22.0
Evde şiddete şahit olunma durumu	Hayır	156	78.0

Çalışmaya 108 kız (%54.0) ve 92 erkek (%46.0) olmak üzere toplam 200 kişi katılmıştır. Katılımcıların sınıfları incelendiğinde, 3.sınıfta 79 kişi (%39.5) ve 4.sınıfta 121 kişi (%60.5) olduğu bulunmuştur. Katılımcıların yaşları incelendiğinde, 9 yaşta 94 kişi (%47.0) ve 10 yaşta 106 kişi (%53.0) olduğu bulunmuştur. Katılımcıların aile yapısı incelendiğinde, çekirdek aile yapısına sahip 171 kişi (%85.5) ve geniş aile yapısına sahip 29 kişi (%14.5) olduğu bulunmuştur. Annesi sağ olan 200 kişi (%100.0), babası sağ olan 197 kişi (%98.5) ve babası sağ olmayan 3 kişi (%1.5) olduğu bulunmuştur.

Anne eğitim durumları incelendiğinde, ilkokul mezunu 39 kişi (%19.5), ortaokul mezunu 22 kişi (%11.0), lise mezunu 33 kişi (%16.5) ve üniversite mezunu 106 kişi (%53.0) olduğu bulunmuştur. Baba eğitim durumları incelendiğinde, ilkokul mezunu 32 kişi (%16.0), ortaokul mezunu 27 kişi (%13.5), lise mezunu 37 kişi (%18.5) ve üniversite mezunu 104 kişi (%52.0) olduğu bulunmuştur. Katılımcıların kardeş sayısı incelendiğinde, kardeşi olmayan 39 kişi (%19.5) 1 ve üstü kardeşi olan 132 kişi (%66.0), 3 ve üstü kardeşi olan 29 kişi (%14.5) olduğu bulunmuştur. Evde şiddete şahit olan 44 kişi (%22.0) ve evde şiddete şahit olmayan 156 kişi (%78.0) olduğu bulunmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. Kişisel bilgi formu

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerinin tespit edilmesinde kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunda toplam 10 madde yer almaktadır. Söz konusu maddeler ile öğrencilerin cinsiyetlerine, sınıflarına, yaş gruplarına, aile yapılarına, anne ve babanın sağ olma durumuna, anne ve babanın eğitim

durumuna, kardeş sayısına ve evde şiddete şahit olma durumlarına ilişkin bulgulara ulaşılması amaçlanmıştır.

3.3.2. Akran zorbalığı ölçeği (çocuk formu)

Araştırmada kullanılan Akran Zorbalığı Ölçeği Çocuk Formu Pişkin ve Ayas (2011) tarafından geliştirilmiş olup zorba davranışları zorba ve mağdur açısından belirlemek amacıyla geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları yapılarak geliştirilmiştir.

Araştırmacılar tarafından zorbalıkla ilgili kuramsal yaklaşımlar ve bu yaklaşımlara göre hazırlanan anket ve ölçekler incelenmiştir. Zorbalık kavramının mağdur ve zorba boyutunun literatürde belirtilen 5 alt yapısı ışığında madde havuzu oluşturulmuş ve uzman görüşü alınmıştır. Pilot uygulamada bazı maddelerin öğrenciler tarafından anlaşılmasında zorluk çekildiği görülerek bu maddelerin ifadelerinde değişiklikler yapılmış ve sonucunda akranlarına “zorbalık yapan” ve “zorbalığa uğrayan” öğrencileri belirlemek amacıyla toplam 37 madde ve beş faktörden oluşmaktadır. ölçekteki maddelerin faktörlere göre dağılımı şu şekildedir; 1-10. maddeler fiziksel zorba ve kurban, 11-16. maddeler sözel zorba ve kurban, 17-21. maddeler izolasyon zorba ve kurban, 22-28. maddeler söylenti yayma zorba ve kurban, 29-37. maddeler eşyalara zarar verme zorba ve kurbanı oluşturmaktadır. Akran zorbalığı belirleme ölçeği çocuk formu, biri “zorba” diğeri “kurban” olarak adlandırılan ve aynı maddelerin farklı biçimde sorulmasından oluşan paralel iki ölçekten oluşmaktadır. Öğrencilerin zorba ölçeğinde yer alan söz ve eylemleri ne sıklıkla yaptıklarını, kurban ölçeğinde ise bu söz ve eylemlere ne sıklıkla uğradıklarını işaretlemeleri beklenmektedir. Ölçeğin zorba ve kurban boyutlarından alınabilecek en düşük puan 37 en yüksek 185’dir. Ölçek geçerlilik çalışmalarında kapsam geçerliliği için uzman görüşüne başvurulmuştur. Yapı geçerliliği için doğrulayıcı faktör analizi yapılmış olup sinucunda 37 madde ve beş faktörden oluşan model kuramsal ve istatistiksel olarak uygun bulunmuştur. Ölçeğin güvenirliği için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Kurban boyutunun iç tutarlılık kat sayısı .90 olarak bulunurken zorba boyutunun iç tutarlılık kat sayısı .87 olarak bulunmuştur (Pişkin ve Ayas, 2011).

Akran Zorbalığı Ölçeği ‘nin bu araştırma için Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı, 0,945 olarak hesaplanmış olup Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Ölçeğinin İç Tutarlılık Güvenirlik Katsayıları

Ölçek	K	Cronbach Alfa
Akran Zorbalığı Ölçeği	37	0.945

3.4. Araştırmanın Uygulama Süreci

Araştırma verileri toplanmadan önce kullanılacak ölçek için ölçek kullanım izni mail yoluyla alınmıştır. Daha sonra Necmettin Erbakan Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli izinler alınmıştır. Sonrasında araştırmanın yapılacağı okulların bağlı bulunduğu İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gidilerek seçilen okullarda uygulamanın yapılabilmesi için onay alınmıştır. Onayın alınmasının ardından belirlenen tarihler arasında (10.03.2025-15.03.2025) verilerin toplanacağı okullara gidilerek öğrencilere araştırma hakkında bilgi verilmiş, bilgilendirme onam formları ve gönüllü katılımcı formları dağıtılmıştır. Sonrasında aynı okullara tekrar gidilerek izin verilen çocuklara Kişisel Bilgi Formu ve Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (Çocuk Formu) uygulanmıştır. Uygulama esnasında çocuklara isimlerinin kullanılmayacağı bilgisi paylaşılmıştır. Öğrencilere ölçeği nasıl dolduracakları ile ilgili bilgilendirme yapılmış, verilen cevapların kimse ile paylaşılmayacağı konusunda açıklamalar yapılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Bu çalışmanın veri analiz sürecinde SPSS programı kullanılmıştır. Veriler toplandıktan sonra istatistiksel analiz için öncelikle bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Analizler yapılmadan önce araştırmanın verilerinin normallik sayıtlılarını kontrol etmek üzere testler yapılmış +2,-2 çarpıklık basıklık değeri ölçüt olarak kullanılmıştır. Bu değerler arasında kalan çarpıklık basıklık değerlerine sahip verileri normal dağılım olarak kabul etmiştir. Tablo 3' te araştırmada kullanılan değişkenlerin normallik dağılımının belirlenmesi için kullanılan çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) analizlerine yer verilmiştir. Öğrencilerin demografik özelliklerinin belirlenmesinde frekans analizi, ölçek puanlarına ilişkin ortalama değerlerin tespit edilmesinde tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır. Katılımcıların zorbalık yapma puanları, zorbalığa maruz kalma puanları ve zorbalık türleri puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, aile yapısı, yaş ve aile içinde şiddete şahit olma durumu değişkenlerine göre dağılımları arasındaki farklılığı belirlemek üzere “Bağımsız örneklem t Testi” anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, kardeş sayısı değişkenleri için “Tek yönlü ANOVA” testi anlamlılık değerine bakılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 kabul edilmiştir.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırma kapsamında elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3. Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara Yönelik Betimleyici İstatistik Tablosu

Ölçek	Alt Boyutlar	Minimum	Maximum	$\bar{x}$	ss	Çarpıklık	Basıklık
Kurban Mağduriyet	Fiziksel Zorbalık	10	34	15.61	6.081	0,335	0,987
	Sözel Zorbalık	6	29	11.36	5.350	0,233	0,332
	Dışlanma	5	24	10.61	4.803	0,802	-0,034
	Söylenti Çıkarma ve Yayma	7	35	12.24	6.311	0,444	0,414
	Eşyalarına Zarar Verme	9	45	13.65	6.240	0,987	0,945
Zorbalık	Fiziksel Zorbalık	10	33	12.95	4.709	0,208	0,774
	Sözel Zorbalık	6	27	8.40	4.061	0,243	0,934
	Dışlanma	5	16	6.97	2.730	0,439	0,919
	Söylenti Çıkarma ve Yayma	7	21	8.41	2.904	0,708	0,443
	Eşyalarına Zarar Verme	9	30	10.77	3.643	0,988	0,997

Kurban/Mağduriyet Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puanının en düşük değeri 10 ve en yüksek değeri ise 34 puan arasında, Sözel Zorbalık alt boyut toplam puanının en düşük değeri 6 ve en yüksek değeri ise 29 puan arasında, Dışlanma alt boyut toplam puanının en düşük değeri 5 ve en yüksek değeri ise 24 puan arasında, Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puanının en düşük değeri 7 ve en yüksek değeri ise 35 puan arasında ve Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puanının en düşük değeri 9 ve en yüksek değeri ise 45 puan arasında olduğu bulunmuştur.

Zorbalık Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puanının en düşük değeri 10 ve en yüksek değeri ise 33 puan arasında, Sözel Zorbalık alt boyut toplam puanının en düşük değeri 6 ve en yüksek değeri ise 27 puan arasında, Dışlanma alt boyut toplam puanının en düşük değeri 5 ve en yüksek değeri ise 16 puan arasında, Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puanının en düşük değeri 7 ve en yüksek değeri ise 21 puan arasında ve Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puanının en düşük değeri 9 ve en yüksek değeri ise 30 puan arasında olduğu bulunmuştur.

Kullanılan ölçek için normallik varsayımının incelenmesinde iki kriter göz önüne alınmıştır. İlk olarak ortalama ve medyan değerleri arasındaki farkın az olması kriteri incelenmiştir. Son olarak eğiklik ve basıklık değerlerinin standart hata değerleri ile çarpımı sonucu elde edilen değer $\pm 2,00$ aralığında olması beklenmektedir. Yapılan incelenmeler sonucunda çalışma ölçeği ilgili iki kriteri de sağladığı görülmüş ve normal dağılım varsayımının sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç ile birlikte parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

Tablo 4. Cinsiyet Değişkeni İçin Akran Zorbalığı Ölçeği İlkokul (Çocuk) Formu Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek	Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Ss	t	sd	p
Kurban	Fiziksel Zorbalık	Kız	108	14.19	4.481	-3.717	198	0.000*
		Erkek	92	17.29	7.210			
	Sözel Zorbalık	Kız	108	10.82	4.497	-1.555	198	0.122
		Erkek	92	12.00	6.170			
	Dışlanma	Kız	108	10.17	4.421	-1.418	198	0.158
		Erkek	92	11.13	5.193			
	Söylenti Çıkarma ve Yayma	Kız	108	12.28	6.026	0.091	198	0.927
		Erkek	92	12.20	6.663			
	Eşyalarına Zarar Verme	Kız	108	13.50	5.566	-0.368	198	0.714
		Erkek	92	13.83	6.977			
Zorba	Fiziksel Zorbalık	Kız	108	12.07	3.840	-2.903	198	0.004*
		Erkek	92	13.98	5.402			
	Sözel Zorbalık	Kız	108	7.71	3.145	-2.630	198	0.009*
		Erkek	92	9.21	4.819			
	Dışlanma	Kız	108	6.45	2.240	-2.924	198	0.004*
		Erkek	92	7.57	3.118			
	Söylenti Çıkarma ve Yayma	Kız	108	8.18	2.706	-1.237	198	0.218
		Erkek	92	8.68	3.113			
	Eşyalarına Zarar Verme	Kız	108	10.33	3.401	-1.848	198	0.066
		Erkek	92	11.28	3.864			

*p<0.05

Cinsiyet değişkeni için katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeği İlkokul (Çocuk) Formu Ölçeği'nin alt boyut toplam puan ortalamaları arası fark Bağımsız Örnek t-Testi ile incelenmiştir.

Kız ve erkek katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir

farklılık vardır; $t(198) = -3.717$; $p < 0.05$. Erkek katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları, kız katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Kız ve erkek katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -1.555$; $p > 0.05$. Kız ve erkek katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -1.418$; $p > 0.05$. Kız ve erkek katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = 0.091$; $p > 0.05$. Kız ve erkek katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -0.368$; $p > 0.05$.

Kız ve erkek katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(198) = -2.903$; $p < 0.05$. Erkek katılımcıların Zorba Belirleme Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları, kız katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Kız ve erkek katılımcıların Zorba Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(198) = -2.630$; $p < 0.05$. Erkek katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları, kız katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Kız ve erkek katılımcıların Zorba Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(198) = -2.924$; $p < 0.05$. Erkek katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamaları, kız katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Kız ve erkek katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -1.237$; $p > 0.05$. Kız ve erkek katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -1.848$; $p > 0.05$.

Tablo 5. Yaş Değişkeni İçin Akran Zorbalığı Ölçeği İlkokul (Çocuk) Formu Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek	Alt Boyutlar	Yaş	N	$\bar{x}$	Ss	t	sd	p
Kurban	Fiziksel Zorbalık	9 yaş	94	14.86	5.504	-1.657	198	0.099
		10 yaş	106	16.28	6.504			
	Sözel Zorbalık	9 yaş	94	10.14	4.478	-3.120	198	0.002*
		10 yaş	106	12.45	5.826			
	Dışlanma	9 yaş	94	10.22	4.451	-1.072	198	0.285
		10 yaş	106	10.95	5.092			
	Söylenti Çıkarma ve Yayma	9 yaş	94	11.90	6.025	-0.708	198	0.480
		10 yaş	106	12.54	6.569			
	Eşyalarına Zarar Verme	9 yaş	94	13.64	5.867	-0.025	198	0.980
		10 yaş	106	13.66	6.581			
Zorba	Fiziksel Zorbalık	9 yaş	94	12.82	5.116	-0.369	198	0.712
		10 yaş	106	13.07	4.339			
	Sözel Zorbalık	9 yaş	94	8.04	3.683	-1.173	198	0.242
		10 yaş	106	8.72	4.362			
	Dışlanma	9 yaş	94	7.24	3.099	1.368	198	0.173
		10 yaş	106	6.72	2.341			
	Söylenti Çıkarma ve Yayma	9 yaş	94	8.68	3.480	1.244	198	0.215
		10 yaş	106	8.17	2.266			
	Eşyalarına Zarar Verme	9 yaş	94	10.84	4.316	0.257	198	0.798
		10 yaş	106	10.71	2.941			

*p<0.05

Yaş değişkeni için katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Ölçeği'nin alt boyut toplam puan ortalamaları arası fark Bağımsız Örnek t-Testi ile incelenmiştir.

9 yaş ve 10 yaş da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -1.657$; $p > 0.05$. 9 yaş ve 10 yaş da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(198) = -3.120$; $p < 0.05$. 10 yaş da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları, 9 yaş da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir.

9 yaş ve 10 yaş da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -1.072$; $p > 0.05$. 9 yaş ve 10 yaş da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -0.708$; $p > 0.05$. 9 yaş ve 10 yaş da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -0.025$; $p > 0.05$. 9 yaş ve 10 yaş da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -0.369$; $p > 0.05$. 9 yaş ve 10 yaş da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -1.173$; $p > 0.05$. 9 yaş ve 10 yaş da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = 1.368$; $p > 0.05$. 9 yaş ve 10 yaş da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = 1.244$; $p > 0.05$. 9 yaş ve 10 yaş da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = 0.257$; $p > 0.05$.

Tablo 6. Sınıf Değişkeni İçin Akran Zorbalığı Ölçeği İlkokul (Çocuk) Formu Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek	Alt Boyutlar	Sınıf	N	$\bar{x}$	Ss	t	sd	p
Kurban	Fiziksel Zorbalık	3.sınıf	79	14.49	5.588	-2.126	198	0.035*
		4.sınıf	121	16.35	6.298			
	Sözel Zorbalık	3.sınıf	79	10.06	4.658	-2.829	198	0.005*
		4.sınıf	121	12.21	5.614			
	Dışlanma	3.sınıf	79	9.81	4.279	-1.984	198	0.049*
		4.sınıf	121	11.13	5.066			
	Söylenti Çıkarma ve Yayma	3.sınıf	79	11.14	5.439	-2.008	198	0.046*
		4.sınıf	121	12.96	6.746			
	Eşyalarına Zarar Verme	3.sınıf	79	12.86	5.380	-1.449	198	0.149
		4.sınıf	121	14.17	6.715			
Zorba	Fiziksel Zorbalık	3.sınıf	79	12.95	5.632	-0.002	198	0.999
		4.sınıf	121	12.95	4.020			
	Sözel Zorbalık	3.sınıf	79	8.08	3.852	-0.911	198	0.363

Ölçek	Alt Boyutlar	Sınıf	N	$\bar{x}$	Ss	t	sd	p
		4.sınıf	121	8.61	4.194			
	Dışlanma	3.sınıf	79	7.06	3.176	0.411	198	0.682
		4.sınıf	121	6.90	2.406			
	Söylenti Çıkarma ve Yayma	3.sınıf	79	8.58	3.654	0.677	198	0.499
		4.sınıf	121	8.30	2.297			
	Eşyalarına Zarar Verme	3.sınıf	79	10.87	4.675	0.324	198	0.747
		4.sınıf	121	10.70	2.792			

*p<0.05

Sınıf değişkeni için katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Ölçeği'nin alt boyut toplam puan ortalamaları arası fark Bağımsız Örnek t-Testi ile incelenmiştir.

3.sınıf ve 4.sınıf da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(198) = -2.126$; $p < 0.05$. 4.sınıf da olan katılımcıların Kurban Belirleme Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları, 3. sınıf da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. 3.sınıf ve 4.sınıf da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(198) = -1.984$; $p < 0.05$. 4. sınıf da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları, 3.sınıf da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. 3.sınıf ve 4.sınıf da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(198) = -1.984$; $p < 0.05$. 4.sınıf da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamaları, 3.sınıf da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. 3.sınıf ve 4.sınıf da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(198) = -2.008$; $p < 0.05$. 4.sınıf da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamaları, 3.sınıf da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamalarından

daha yüksektir.3.sınıf ve 4.sınıf da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -1.449$; $p > 0.05$. 3.sınıf ve 4.sınıf da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -0.002$; $p > 0.05$. 3.sınıf ve 4.sınıf da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -0.911$; $p > 0.05$. 3.sınıf ve 4.sınıf da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = 0.411$; $p > 0.05$. 3.sınıf ve 4.sınıf da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = 0.677$; $p > 0.05$. 3.sınıf ve 4.sınıf da olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = 0.324$; $p > 0.05$.

Tablo 7. Aile Yapısı Değişkeni İçin Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek	Alt Boyutlar	Aile Yapısı	N	$\bar{x}$	Ss	t	sd	p
Kurban	Fiziksel Zorbalık	Çekirdek aile	171	15.53	6.145	-0.500	198	0.618
		Geniş aile	29	16.14	5.768			
	Sözel Zorbalık	Çekirdek aile	171	11.49	5.456	0.772	198	0.441
		Geniş aile	29	10.66	4.700			
	Dışlanma	Çekirdek aile	171	10.75	4.865	1.032	198	0.303
		Geniş aile	29	9.76	4.405			
	Söylenti Çıkarma ve Yayma	Çekirdek aile	171	12.24	6.402	-0.001	198	0.999
		Geniş aile	29	12.24	5.853			
	Eşyalarına Zarar Verme	Çekirdek aile	171	13.70	6.251	0.252	198	0.801
		Geniş aile	29	13.38	6.282			
Zorba	Fiziksel Zorbalık	Çekirdek aile	171	12.73	4.410	-1.603	198	0.110
		Geniş aile	29	14.24	6.128			
	Sözel Zorbalık	Çekirdek aile	171	8.27	3.830	-1.108	198	0.269
		Geniş aile	29	9.17	5.238			
	Dışlanma	Çekirdek aile	171	6.87	2.627	-1.179	198	0.240
		Geniş aile	29	7.52	3.269			
	Söylenti Çıkarma ve Yayma	Çekirdek aile	171	8.35	2.764	-0.698	198	0.486
		Geniş aile	29	8.76	3.661			
	Eşyalarına Zarar Verme	Çekirdek aile	171	10.74	3.611	-0.321	198	0.755
		Geniş aile	29	10.97	3.887			

* $p < 0.05$

Aile yapısı değişkeni için katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Ölçeği'nin alt boyut toplam puan ortalamaları arası fark Bağımsız Örnek t-Testi ile incelenmiştir.

Çekirdek aile ve geniş aile yapısında olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -0.500$; $p > 0.05$. Çekirdek aile ve geniş aile yapısında olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = 0.772$; $p > 0.05$. Çekirdek aile ve geniş aile yapısında olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = 1.032$; $p > 0.05$. Çekirdek aile ve geniş aile yapısında olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -0.001$; $p > 0.05$. Çekirdek aile ve geniş aile yapısında olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = 0.252$; $p > 0.05$.

Çekirdek aile ve geniş aile yapısında olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -1.603$; $p > 0.05$. Çekirdek aile ve geniş aile yapısında olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -1.108$; $p > 0.05$. Çekirdek aile ve geniş aile yapısında olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -1.179$; $p > 0.05$. Çekirdek aile ve geniş aile yapısında olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -0.698$; $p > 0.05$. Çekirdek aile ve geniş aile yapısında olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198) = -0.321$; $p > 0.05$.

Tablo 8. Anne Eğitim Durumu Değişkeni İçin Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek	Alt Boyutlar	Anne Eğitim Durumu	n	$\bar{x}$	Ss	F	sd	p
Kurban	Fiziksel Zorbalık	İlkokul	39	15.67	6.441	0.483	3 196	0.694
		Ortaokul	22	14.82	5.315			
		Lise	33	16.67	6.060			
		Üniversite	106	15.43	6.141			
	Sözel Zorbalık	İlkokul	39	10.51	5.414	1.771	3 196	0.154
		Ortaokul	22	9.45	4.954			
		Lise	33	11.76	5.397			
		Üniversite	106	11.95	5.332			
	Dışlanma	İlkokul	39	9.90	4.535	0.991	3 196	0.398
		Ortaokul	22	9.59	4.361			
		Lise	33	10.55	4.466			
		Üniversite	106	11.10	5.075			
	Söylenti Çıkarma ve Yayma	İlkokul	39	10.72	5.448	1.419	3 196	0.238
		Ortaokul	22	11.18	4.934			
		Lise	33	12.52	6.286			
		Üniversite	106	12.93	6.800			
	Eşyalarına Zarar Verme	İlkokul	39	13.03	6.260	1.304	3 196	0.274
		Ortaokul	22	11.55	4.554			
		Lise	33	14.42	6.624			
		Üniversite	106	14.08	6.377			
Zorba	Fiziksel Zorbalık	İlkokul	39	13.33	5.238	1.026	3 196	0.382
		Ortaokul	22	11.73	2.028			
		Lise	33	13.85	5.523			
		Üniversite	106	12.78	4.619			
	Sözel Zorbalık	İlkokul	39	8.74	3.789	0.652	3 196	0.583
		Ortaokul	22	7.32	3.168			
		Lise	33	8.30	3.704			
		Üniversite	106	8.53	4.423			
	Dışlanma	İlkokul	39	7.44	3.169	0.752	3 196	0.522
		Ortaokul	22	6.36	1.916			
		Lise	33	6.97	3.015			
		Üniversite	106	6.92	2.612			
	Söylenti Çıkarma ve Yayma	İlkokul	39	9.33	3.737	2.974	3 196	0.033*
		Ortaokul	22	8.00	2.828			
		Lise	33	9.06	4.000			
		Üniversite	106	7.95	1.939			
	Eşyalarına Zarar Verme	İlkokul	39	11.96	4.828	2.532	3 196	0.048*
		Ortaokul	22	9.86	2.189			
		Lise	33	11.82	5.217			
		Üniversite	106	10.34	2.556			

*p<0.05

Anne eğitim durumu değişkeni Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Ölçeği'nin alt boyut toplam puan ortalamaları arası fark Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir.

Anne eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3.196)= 0.483$; $p>0.05$. Anne eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3.196)= 1.771$; $p>0.05$. Anne eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3.196)= 0.991$; $p>0.05$. Anne eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3.196)= 1.419$; $p>0.05$. Anne eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3.196)= 1.304$; $p>0.05$.

Anne eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3.196)= 1.026$; $p>0.05$. Anne eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3.196)= 0.652$; $p>0.05$. Anne eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3.196)= 0.752$; $p>0.05$. Anne eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(3.196)= 2.974$; $p<0.05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, ilkokul mezunu olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalaması, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan katılımcıların Zorba Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre ilkokul mezunu olan katılımcılar Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan

ortalamasından daha fazla puan elde etmiştir. Anne eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(3.196)= 2.532$; $p<0.05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, ilkokul mezunu olan katılımcıların Zorba Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalaması, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre ilkokul mezunu olan katılımcılar Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamasından daha fazla puan elde etmiştir.

Tablo 9. Baba Eğitim Durumu Değişkeni İçin Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek	Alt Boyutlar	Baba Eğitim Durumu	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	p
Kurban	Fiziksel Zorbalık	İlkokul	32	15.06	5.764	0.812	3 196	0.488
		Ortaokul	27	15.19	5.477			
		Lise	37	17.00	6.051			
		Üniversite	104	15.40	6.341			
	Sözel Zorbalık	İlkokul	32	9.88	4.556	1.312	3 196	0.272
		Ortaokul	27	10.93	6.120			
		Lise	37	11.32	4.790			
		Üniversite	104	11.95	5.522			
	Dışlanma	İlkokul	32	9.84	4.136	1.185	3 196	0.317
		Ortaokul	27	10.52	5.309			
		Lise	37	9.73	3.641			
		Üniversite	104	11.18	5.185			
	Söylenti Çıkarma ve Yayma	İlkokul	32	9.81	5.177	4.209	3 196	0.007*
		Ortaokul	27	12.52	5.957			
		Lise	37	10.49	3.603			
		Üniversite	104	13.54	7.123			
	Eşyalarına Zarar Verme	İlkokul	32	11.69	5.070	2.570	3 196	0.055
		Ortaokul	27	13.52	6.824			
		Lise	37	12.46	4.610			
		Üniversite	104	14.71	6.743			
Zorba	Fiziksel Zorbalık	İlkokul	32	13.66	5.362	0.487	3 196	0.692
		Ortaokul	27	12.63	3.564			
		Lise	37	13.35	5.483			
		Üniversite	104	12.67	4.490			
	Sözel Zorbalık	İlkokul	32	8.31	3.505	0.161	3 196	0.922
		Ortaokul	27	8.89	4.388			
		Lise	37	8.22	3.757			
		Üniversite	104	8.37	4.277			
	Dışlanma	İlkokul	32	7.41	3.036	0.629	3 196	0.597
		Ortaokul	27	6.89	2.470			
		Lise	37	6.51	2.434			
		Üniversite	104	7.01	2.806			
	Söylenti Çıkarma ve Yayma	İlkokul	32	9.59	4.309	2.635	3 196	0.048*
		Ortaokul	27	8.74	3.265			
		Lise	37	7.89	2.685			
		Üniversite	104	8.14	2.205			
	Eşyalarına Zarar Verme	İlkokul	32	11.69	5.276	0.997	3 196	0.395
		Ortaokul	27	11.07	4.624			
		Lise	37	10.43	3.492			
		Üniversite	104	10.53	2.687			

*p<0.05

Baba eğitim durumu değişkeni için Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Ölçeği'nin alt boyut toplam puan ortalamaları arası fark Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir.

Baba eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3.196)= 0.812$; $p>0.05$. Baba eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3.196)= 1.312$; $p>0.05$. Baba eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3.196)= 1.185$; $p>0.05$. Baba eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(3.196)= 4.209$; $p<0.05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, üniversite mezunu olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalaması, ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre üniversite mezunu olan katılımcılar Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamasından daha fazla puan elde etmiştir. Baba eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3.196)= 0.487$; $p>0.05$.

Baba eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3.196)= 0.487$; $p>0.05$. Baba eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3.196)= 0.161$; $p>0.05$. Baba eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3.196)= 0.629$; $p>0.05$. Baba eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt

Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(3.196)= 2.635$; $p<0.05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, ilkokul mezunu olan katılımcıların Zorba Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalaması, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan katılımcıların Zorba Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre ilkokul mezunu olan katılımcılar Zorba Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamasından daha fazla puan elde etmiştir. Baba eğitim durumu değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3.196)= 0.997$; $p>0.05$.

Tablo 10. Kardeş Sayısı Değişkeni İçin Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek	Alt Boyutlar	Kardeş Sayısı	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	p
Kurban	Fiziksel Zorbalık	Yok	39	14.51	4.448	0.794	2 197	0.453
		1 ve üstü	132	15.89	6.305			
		3 ve üstü	29	15.86	6.922			
	Sözel Zorbalık	Yok	39	11.36	4.380	0.008	2 197	0.992
		1 ve üstü	132	11.34	5.617			
		3 ve üstü	29	11.48	5.455			
	Dışlanma	Yok	39	10.97	3.890	0.139	2 197	0.870
		1 ve üstü	132	10.53	5.134			
		3 ve üstü	29	10.48	4.461			
	Söylenti Çıkarma ve Yayma	Yok	39	13.67	4.809	2.103	2 197	0.125
		1 ve üstü	132	12.20	6.858			
		3 ve üstü	29	10.52	5.075			
	Eşyalarına Zarar Verme	Yok	39	13.72	5.491	1.019	2 197	0.363
		1 ve üstü	132	13.96	6.765			
		3 ve üstü	29	12.14	4.348			
Zorba	Fiziksel Zorbalık	Yok	39	12.59	4.453	1.246	2 197	0.290
		1 ve üstü	132	13.30	4.639			
		3 ve üstü	29	11.86	5.296			
	Sözel Zorbalık	Yok	39	8.97	4.716	1.257	2 197	0.287
		1 ve üstü	132	8.45	4.012			
		3 ve üstü	29	7.41	3.202			
	Dışlanma	Yok	39	7.49	2.919	4.146	2 197	0.017*
		1 ve üstü	132	7.09	2.775			
		3 ve üstü	29	5.69	1.795			
	Söylenti Çıkarma ve Yayma	Yok	39	8.85	3.329	1.747	2 197	0.177
		1 ve üstü	132	8.47	2.977			
		3 ve üstü	29	7.55	1.549			
	Eşyalarına Zarar Verme	Yok	39	10.90	3.478	0.235	2 197	0.791
		1 ve üstü	132	10.83	3.635			
		3 ve üstü	29	10.34	3.985			

*p<0.05

Kardeş sayısı değişkeni için Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Ölçeği'nin alt boyut toplam puan ortalamaları arası fark Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir.

Kardeş sayısı değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(2.197)= 0.794$; $p>0.05$. Kardeş sayısı değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(2.197)= 0.008$; $p>0.05$. Kardeş sayısı değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(2.197)= 0.139$; $p>0.05$. Kardeş sayısı değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(2.197)= 2.103$; $p>0.05$. Kardeş sayısı değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(2.197)= 1.019$; $p>0.05$.

Kardeş sayısı değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(2.197)= 1.246$; $p>0.05$. Kardeş sayısı değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(2.197)= 1.257$; $p>0.05$. Kardeş sayısı değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(2.197)= 4.146$; $p<0.05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, kardeşi olmayan katılımcıların Zorba Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalaması, 1 kardeşi ve 2 kardeşi olan katılımcıların Zorba Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre kardeşi olmayan katılımcılar Zorba Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamasından daha fazla puan elde etmiştir. Kardeş sayısı değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(2.197)= 1.747$; $p>0.05$. Kardeş sayısı değişkenine göre Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(2.197)= 0.235$; $p>0.05$.

Tablo 11. Evde Şiddete Şahit Olunma Durumu Değişkeni İçin Akran Zorbalığı Ölçeği (Çocuk) Formu Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek	Alt Boyutlar	Evde Şiddete Şahitlik	N	$\bar{x}$	ss	t	Sd	p
Kurban	Fiziksel Zorbalık	Evet	44	17.20	7.142	1.997	198	0.049*
		Hayır	156	15.17	5.693			
	Sözel Zorbalık	Evet	44	12.27	5.487	1.276	198	0.203
		Hayır	156	11.11	5.301			
	Dışlanma	Evet	44	11.36	4.706	1.180	198	0.240
		Hayır	156	10.40	4.824			
	Söylenti Çıkarma ve Yayma	Evet	44	12.93	6.414	0.823	198	0.412
		Hayır	156	12.04	6.289			
	Eşyalarına Zarar Verme	Evet	44	13.95	6.054	0.366	198	0.715
		Hayır	156	13.56	6.308			
Zorba	Fiziksel Zorbalık	Evet	44	14.00	5.851	1.682	198	0.094
		Hayır	156	12.65	4.310			
	Sözel Zorbalık	Evet	44	8.80	3.739	0.731	198	0.466
		Hayır	156	8.29	4.152			
	Dışlanma	Evet	44	7.82	3.371	2.375	198	0.019*
		Hayır	156	6.72	2.480			
	Söylenti Çıkarma ve Yayma	Evet	44	9.16	3.911	1.996	198	0.049*
		Hayır	156	8.20	2.526			
	Eşyalarına Zarar Verme	Evet	44	11.75	5.012	2.036	198	0.043*
		Hayır	156	10.49	3.118			

*p<0.05

Evde şiddete şahit olunma durumu değişkeni için katılımcıların Zorba-Kurban Belirleme Ölçeği İlkokul (Çocuk) Formu Ölçeği'nin alt boyut toplam puan ortalamaları arası fark Bağımsız Örnek t-Testi ile incelenmiştir.

Evde şiddete şahit olan ve evde şiddete şahit olmayan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(198)= 1.997$; $p<0.05$. Evde şiddete şahit olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları, evde şiddete şahit olmayan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Evde şiddete şahit olan ve evde şiddete şahit olmayan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198)= 1.276$;

$p>0.05$. Evde şiddete şahit olan ve evde şiddete şahit olmayan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198)= 1.180$; $p>0.05$. Evde şiddete şahit olan ve evde şiddete şahit olmayan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Kurban Belirleme Alt Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198)= 0.823$; $p>0.05$.

Evde şiddete şahit olan ve evde şiddete şahit olmayan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Fiziksel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198)= 0.366$; $p>0.05$. Evde şiddete şahit olan ve evde şiddete şahit olmayan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Sözel Zorbalık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(198)= 1.682$; $p>0.05$. Evde şiddete şahit olan ve evde şiddete şahit olmayan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(198)= 2.375$; $p<0.05$. Evde şiddete şahit olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamaları, evde şiddete şahit olmayan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Dışlanma alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Evde şiddete şahit olan ve evde şiddete şahit olmayan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(198)= 1.996$; $p<0.05$. Evde şiddete şahit olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamaları, evde şiddete şahit olmayan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Söylenti Çıkarma ve Yayma alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir. Evde şiddete şahit olan ve evde şiddete şahit olmayan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(198)= 2.036$; $p<0.05$. Evde şiddete şahit olan katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeğinin Zorba Alt Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamaları, evde şiddete şahit olmayan katılımcıların Zorba Ölçeği'nin Eşyalarına Zarar Verme alt boyut toplam puan ortalamalarından daha yüksektir.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın bulguları çerçevesinde tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Öğrencilerin zorba ve kurban olma durumlarına ilişkin yorum ve tartışma

Araştırmaya katılan öğrencilerin kurban ve zorba öğrenci olma düzeylerine ilişkin bulgular değerlendirildiği zaman, kurban öğrencilerin en fazla yaşadıkları zorbalık türünün fiziksel ve sözel zorbalık davranışı olduğu görülmüştür. Zorbalık yapan öğrencilerin ise en fazla sergiledikleri zorba eylemlerin başında fiziksel zorbalık ile kurbanın eşyalarına zarar vermenin geldiği tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlar özellikle fiziksel zorbalığın hem mağdur öğrencilerde hem de zorbalık yapan öğrencilerde en fazla karşılaşılan zorbalık türü olduğu söylenebilir. Literatürde bu alanda yapılan bir çalışmada son yıllarda çocuklar ve ergenler arasında akran zorbalığı yaygınlığının giderek arttığı belirtilmektedir (Kilicaslan ve diğerleri, 2022). Ergün (2011) tarafından bu konuda yapılan bir çalışmada ergenlerde akran zorbalığı yaygınlığının incelenmesi amaçlanmış, öğrencilerin en fazla maruz kaldıkları zorbalık türünün başında fiziksel ve sözel zorbalığın geldiği, öğrencilerin %19.2 gibi önemli bir bölümünün okul yaşamının herhangi bir döneminde en az bir defa akran zorbalığına maruz kaldığı tespit edilmiştir. Pelendecioğlu (2011) tarafından ergenlerin katıldığı farklı bir çalışmada öğrenciler arasında fiziksel zorbalık davranışının yaygın olduğu ve öğrencilerin %8.7'sinin akran zorbalığına maruz kaldığı bulunmuştur.

Özkan ve Gökçearslan (2010) tarafından yapılan çalışmada ilkokul kademesinde öğrencilerin %32.9'unun fiziksel, %33.9'unun ise sözel zorbalığa maruz kaldığı, söz konusu zorbalık türlerinin okullarda en fazla karşılaşılan akran zorbalığı türleri olduğu tespit edilmiştir. Can-Gürsoy (2010) tarafından yapılan çalışmada ise akran zorbalığının çocuklar ve gençler arasında giderek yaygınlaştığı, akran zorbalığının fiziksel ve sözel zorbalık başta olmak üzere farklı şekillerde kendisini gösterdiği, okul yaşamında öğrencilerin %8.4'ünün en az bir defa zorbalık davranışına maruz kaldıkları rapor edilmiştir. Bu konuda yapılan bazı çalışmalarda ise öğrenciler arasında akran zorbalığı davranışının yaygın karşılaşılan bir problem olmadığı bulgularına ulaşılmıştır (Eroğlu-Demirhan, 2023).

Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre kurban ya da zorbalık yapma durumlarına ilişkin yorum ve tartışma

Yapılan bu çalışmada öğrencilerin kurban olma düzeylerinin sözel zorbalık, dışlanma, söylenti çıkarma ve yayma ile eşyalarına zarar verme alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Buna karşılık kurban öğrencilerde fiziksel zorbalığa uğrama düzeyinin cinsiyete göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ortaya çıkan sonuçlara göre kız öğrenciler ile karşılaştırıldığı zaman erkek öğrencilerin fiziksel zorbalığa uğrama düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun temelinde kız öğrencilere kıyasla erkek öğrencilerin zorba öğrenciler ile daha fazla diyalog kurmasının yattığı düşünülebilir. Literatürde yer alan çalışma sonuçları da genellikle akran zorbalığında erkeklerin zorba, kız öğrencilerin ise kurban konumunda olma düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir (Baş, 2024; Gökaya ve Tekinsav-Sütcü, 2020).

Bu konuda ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada kurban öğrenciler içerisinde erkek öğrencilerin fiziksel ve sözel zorbalığa maruz kalma düzeylerinin kız öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada erkek öğrencilerin eşyalarına zarar verilme düzeyinin ve söylenti zorbalığına maruz kalma durumlarının da kız öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Güner, 2009). Gökler (2007) tarafından yapılan çalışmada ilköğretim kademesinde erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla akran zorbalığına daha fazla maruz kaldıkları ve mağdur öğrenci durumuna düşme düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri üzerinde bu konuda yapılan bir çalışmada erkek öğrencilerin fiziksel zorbalığa, kız öğrencilerin ise sözel zorbalığa uğrama düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada öğrencilerin cinsel zorbalık ile duygusal zorbalığa maruz kalma düzeylerinin de cinsiyetlerine göre farklılaştığı tespit edilmiştir (Özkan ve Gökçearsan-Çiftçi, 2010). Ergenlerde akran zorbalığına uğrama düzeyini etkileyen unsurların ele alındığı bir çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla akran zorbalığına daha fazla uğradıkları bulunmuştur (Can-Gürsoy, 2010). Morkan-Şahin ve Aral (2023) tarafından yapılan çalışmada kız ve erkek öğrencilerin akran zorbalığına uğrama düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuş, söz konusu çalışmada erkek öğrencilerin fiziksel ve sözel zorbalığa uğrama düzeylerinin kız öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı araştırma kapsamında kız öğrencilere kıyasla erkek öğrencilerin eşyalarına zorba öğrenciler tarafından daha fazla zarar verildiği bulunmuştur. Ayaz-Alkaya ve Avşar (2017) tarafından okul çağında

bulunan çocuklar üzerinde gerçekleştirilen çalışmada erkek öğrencilerin akran zorbalığında mağdur tarafında olma düzeylerinin daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Gürbüzer (2021) tarafından ilköğretim kademesinde öğrenim gören öğrencilerde fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, dışlama, söylenti çıkarma ve yayma ile eşyalarına zarar verilme davranışlarına erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Tekce (2019) tarafından yapılan çalışmada ilköğretim kademesinde kız öğrenciler ile karşılaştırıldığı zaman erkek öğrencilerin hem zorba hem de zorba/kurban öğrenci olma düzeylerinin daha yüksek seviyede olduğu bulunmuştur. Bulgurcu (2011) tarafından yapılan çalışmada ilköğretim kademesinde erkek öğrencilere kıyasla kız öğrencilerin kurban olma düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Zorba/kurban öğrenci oranının ise kız öğrenciler ile karşılaştırıldığı zaman erkek öğrencilerde daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Keskin (2010) tarafından bu alanda yürütülen diğer bir çalışmada da ilköğretim kademesinde erkek öğrencilerin akran zorbalığına kız öğrencilere kıyasla daha fazla maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Sarı ve Demirbağ (2019) tarafından yapılan çalışmada ilköğretim ve ortaokul kademesinde öğrenim gören öğrencilerin fiziksel zorbalık ile dışlanmaya ve eşyalarına zarar verilme düzeyinin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Söz konusu çalışmada kız öğrencilere kıyasla erkek öğrencilerin fiziksel zorbalığa uğrama, dışlanmaya maruz kalma ve eşyalarına zorba öğrenciler tarafından zarar verilme düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada genel zorbalık algısının da kız öğrencilere kıyasla erkek öğrencilerde daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Literatürde yer alan ve farklı eğitim kademelerinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yürütülen bazı çalışmalarda öğrencilerin cinsiyetlerine göre akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediği rapor edilmiştir (Ergün, 2015; Polat ve Sohbet, 2020; Kaymak-Tıraş, 2022). Ergenlerde akran zorbalığına maruz kalma düzeyini etkileyen faktörlerin incelendiği bir çalışmada cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin farklılık göstermediği bulunmuştur (Pelendecioğlu, 2011). Ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığına maruz kalmayı etkileyen demografik değişkenlerin incelendiği bir çalışmada öğrencilerin hem genel zorbalık algılarının hem de akran zorbalığı alt boyutlarında yer alan davranışlara maruz kalma düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuş, söz konusu çalışmada hem kız hem de erkek öğrencilerin fiziksel ve sözel zorbalığa maruz kalma düzeylerinin benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir (Türküm-Çetinler, 2021).

Bu konuda okul öncesi dönemde bulunan çocuklar üzerinde yapılan çalışmalar sınırlı olmakla beraber, okul öncesi dönemde bulunan çocuklarda akran zorbalığını etkileyen değişkenlerin incelendiği bir çalışmada kız ve erkek çocukların akran zorbalığına uğrama düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmadığı rapor edilmiştir (Ural ve diğerleri, 2022). Bunun yanında literatürde bu alanda yapılan bazı çalışmalarda erkek öğrencilere kıyasla kız öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koyan araştırma bulguları da mevcuttur (Acar, 2009). Bu çalışmalarda elde edilen sonuçların araştırma bulgularımız ile benzerlik göstermemesinin temelinde çalışmaların farklı eğitim kademelerinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yürütülmesinin yattığı düşünülebilir.

Bu çalışmada erkek ve kız öğrencilerin zorbalık eylemleri sergileme düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuş, gruplar arasındaki farklılıkların sadece fiziksel ve sözel zorbalık ile dışlanma alt boyutlarında olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre kız öğrencilere kıyasla erkek öğrencilerin fiziksel ve sözel zorbalık ile dışlama davranışı sergileme düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun temelinde kız öğrencilere kıyasla erkek öğrencilerin fiziksel açıdan daha güçlü olmalarının ve zorbalık eğilimlerinin daha yüksek olmasının yattığı düşünülebilir. Literatürde yer alan çalışma bulguları da zorba davranışların genellikle erkek öğrenciler tarafından sergilendiği belirtilmektedir (Crapanzano ve diğerleri, 201; Smith ve diğerleri, 2002). Bu konuda kız ve erkek öğrencilerin akran zorbalığı davranışı sergileme düzeylerinin karşılaştırıldığı benzer bir çalışmada kız öğrencilere kıyasla erkek öğrencilerin okullarda arkadaşlarına zorba davranışlar sergileme düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Ergün, 2015). Ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada kız öğrencilerin duygusal zorbalığa, erkek öğrencilerin ise fiziksel zorbalığa yönelme düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Arslan, 2022).

Dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri üzerinde bu konuda yapılan bir çalışmada okullarda akran zorbalığı davranışı sergileyen öğrencilerin %62,4'ünün erkek, %27,1'inin ise kız öğrencilerden oluştuğu bulunmuştur (Özkan ve Gökçearsan-Çiftçi, 2010). İlkokul öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada fiziksel zorbalık davranışı sergileyen öğrencilerin demografik özellikleri incelenmiştir. Araştırmada fiziksel zorbalık davranışı sergileyen öğrencilerin %58,5'inin erkek, %33,5'inin ise kız öğrencilerden oluştuğu tespit edilmiştir (Hamurcu, 2020). Bu konuda ilköğretim kademesinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılan başka bir çalışmada kız öğrencilere kıyasla erkek öğrencilerin okullarda zorba davranışları daha fazla sergiledikleri bulunmuştur (Gökler, 2007). Özçelik (2019) tarafından

yapılan çalışma kapsamında ilkokul öğrencilerinde akran zorbalığı ile ilişkili unsurların incelenmesi amaçlanmış, çalışmada genel zorbalık düzeyinin kız öğrencilere kıyasla erkek öğrenciler lehine daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ayaz-Alkaya ve Avşar (2017) tarafından okul çağında bulunan çocuklar üzerinde yürütülen araştırmada da erkek öğrencilerin akran zorbalığında davranışında zorba tarafında olma düzeylerinin kızlardan daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir. Sarı ve Demirbağ (2019) tarafından yapılan çalışmada ilkokul ve ortaokul öğrencilerinde erkek öğrencilerin akran zorbalığı davranışı sergileme düzeyinin kız öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, dışlama, başkasının eşyasına zarar verme ve söylenti çıkarma alt boyutlarında erkek öğrenciler lehine anlamlı farklılık bulunduğu rapor edilmiştir. Demircioğlu (2024) tarafından yapılan çalışmada ilkokul kademesinde öğrencilerin zorba davranışlar sergileme düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Söz konusu çalışmada fiziksel zorbalık kategorisinde itme, kulak ve saç çekme; sözel zorbalık kategorisinde isim takma ve alay etme; duygusal zorbalık kategorisinde ise gruptan dışlama ve küçük düşürme eylemlerinin erkek öğrenciler tarafından daha fazla sergilendiği tespit edilmiştir.

Kız ve erkek öğrencilerin okullarda zorba davranışlar sergileme düzeylerinin incelendiği bir çalışmada erkek öğrencilerin hem fiziksel hem de sözel zorba davranışlar sergileme düzeylerinin kız öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada cinsel zorbalık, söylenti yayma ve eşyalara zarar verme eylemlerinin de erkek öğrenciler tarafından daha fazla yapıldığı tespit edilmiştir (Morkan-Şahin ve Aral, 2023). İlkokul kademesinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenciler üzerinde yürütülen bir çalışmada öğrencilerin genel zorbalık eğilimlerinin erkek öğrenciler lehine yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, dışlama, söylenti çıkarma ve yayma ile eşyalara zarar verme eylemlerinin de erkek öğrencilerden tarafından daha fazla yapıldığı tespit edilmiştir (Gürbüzer, 2021).

Literatürde yer alan sınırlı sayıda çalışmada araştırma bulgularımız ile paralellik gösteremeyen sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bu konuda yürütülen bir çalışmada ergenlerde akran zorbalığı davranışı sergileme düzeyinin cinsiyete göre farklılık gösterdiği bulunmuş, söz konusu çalışmada erkek öğrencilere kıyasla zorba öğrenci oranının kız öğrencilerde daha fazla olduğu bulunmuştur (Acar, 2009). Ergenler üzerinde yürütülen bir

çalışmada ise kız ve erkek öğrencilerin okullarda zorba davranışlar sergileme düzeyleri arasında anlamlı farklılıkların bulunmadığı tespit edilmiştir (Pelendecioğlu, 2011).

İlkokul kademesinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılan başka bir çalışmada öğrencilerin genel zorbalık eğilimlerinin cinsiyetlerine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Aynı çalışmada akran zorbalığı alt boyutlarına ilişkin bulguların da öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılaşmadığı rapor edilmiştir (Demirel, 2022). Bu konuda ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığı eğiliminin incelendiği bir çalışmada zorba öğrencilerin fiziksel, sözel, eşyaya zarar verme ve dışlama şeklinde yapılan zorba davranışları sergileme düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılık göstermediği bulunmuştur (Türküm-Çetinler, 2021). Bu çalışma sonucun araştırma bulgularımız ile paralellik göstermemesinin temelinde araştırmalarda kullanılan akran zorbalığı ölçüm araçlarının birbirinden farklı olmasının yattığı düşünülebilir.

Öğrencilerin yaş gruplarına göre kurban ya da zorbalık yapma durumlarına ilişkin yorum ve tartışma

Yaş grubu değişkenine göre ele alındığı zaman öğrencilerin sözel zorbalığa maruz kalma düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Fiziksel zorbalık, dışlanma, söylenti çıkarma ve yayma ile eşyalarına zarar verme düzeyinin yaş gruplarına göre farklılaşmadığı görülmüştür. Gruplar arasındaki farklılıklara ilişkin sonuçlar değerlendirildiği zaman, 9 yaşındaki kurban öğrencilere kıyasla 10 yaşındaki öğrencilerin sözel zorbalığa maruz kalma düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde yer alan çalışmalarda da benzer bulgulara ulaşıldığı görülmektedir. Bu konuda ergenler üzerinde yapılan bir çalışmada öğrencilerin yaşları arttıkça alay, korkutma, açık saldırı, ilişkisel saldırı ve kişisel eşyalara zarar verme gibi davranışlara daha fazla maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Aynı çalışmada öğrencilerin akran zorbalığına uğrama toplam puanlarının da büyük yaş gruplarında yer alan ergenler lehine yüksek olduğu bulunmuştur (Can-Gürsoy, 2010).

Literatürde yer alan bazı çalışma bulguları ise yaş grubu değişkenine göre öğrencilerde akran zorbalığına maruz kalma düzeyinin anlamlı farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır. Ergenler üzerinde bu alanda yapılan bir çalışmada öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin yaş gruplarına göre farklılaşmadığı bulunmuştur (Morkan-Şahin ve Aral, 2023). Mercan ve Yıldırım-Sarı (2018) tarafından yürütülen çalışma kapsamında öğrencilerin sözel zorbalık, izolasyon zorbalığı, söylenti zorbalığı ve eşyalarına zarar verilme düzeyinin yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Demirel (2022)

tarafından ilkokul kademesinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılan çalışmada öğrencilerin genel zorbalık eğilimlerinin yaş grubu değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Aynı çalışmada akran zorbalığı alt boyutlarına ilişkin bulguların da öğrencilerin yaş gruplarına göre farklılaşmadığı rapor edilmiştir.

Yapılan bu çalışmada akran zorbalığı davranışı sergileyen öğrencilerin yaş gruplarına göre fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, dışlanma, söylenti çıkarma ve yayma ile eşyalarına zarar verme davranışı sergileme düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu sonucun temelinde araştırmaya katılan öğrencilerin yaş grupları arasında büyük farklılıklar olmamasının ve fiziksel yapı itibarıyla benzer yaş grubunda bulunmalarının yattığı düşünülebilir. Araştırma sonuçları ile paralellik gösteren bir çalışmada yaş grubu değişkenine göre öğrencilerde zorba davranışlar sergileme düzeyinin anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Morkan-Şahin ve Aral, 2023). Oldenburg ve diğerleri (2014) tarafından yapılan araştırmada ise ilkokul kademesinde öğrencilerin yaşları yükseldikçe zorba davranışlar sergileme eğilimlerinde de artış gözlemlendiği bulunmuştur.

Öğrencilerin sınıf değişkenine göre kurban ya da zorbalık yapma durumlarına ilişkin yorum ve tartışma

Yapılan bu çalışmada öğrencilerin akran zorbalığına uğrama durumlarının öğrenim gördükleri sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre üçüncü sınıf öğrencilerine kıyasla dördüncü sınıflarda okuyan öğrencilerin fiziksel zorbalığa, sözel zorbalığa, dışlanmaya, söylenti çıkarma ve yayma davranışına daha fazla maruz kaldığı tespit edilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde sınıf düzeyi yükseldikçe okullarda öğrencilerin zorba davranışlar sergileme eğilimlerinin de yükselmesinin yattığı düşünülebilir. Bu konuda yürütülen benzer bir çalışmada üçüncü sınıf öğrencilerine kıyasla dördüncü sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, dışlanma, söylenti çıkarma ve yayma ile eşyalarına zarar verilme davranışlarına daha fazla maruz kaldıkları bulunmuştur. Aynı çalışmada öğrencilerin kendilerini genel olarak akran zorbalığında mağdur görme düzeylerinin de üçüncü sınıf öğrencilerine kıyasla dördüncü sınıf öğrencileri lehine yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tekce, 2019).

Bu konuda ilköğretim kademesinde yapılan bir çalışmada yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerine kıyasla altıncı sınıf öğrencilerinde kurban öğrenci statüsünde yer alma oranının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu rapor edilmiştir (Bulgurcu, 2011). Ergenlerde kurban

öğrenci olma düzeyini etkileyen değişkenlerin ele alındığı bir çalışmada sözel kurban, izolasyon kurbanı, söylenti kurbanı ve eşyasına zarar verilme kurbanı alt boyutlarında öğrenim görülen sınıf değişkenine göre farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Aynı çalışmada öğrencilerin fiziksel ve cinsel zorbalık mağduru olma düzeylerinin ise öğrenim görülen sınıf değişkenine göre farklılaştığı rapor edilmiştir (Mercan ve Yıldırım-Sarı, 2018).

Literatürde yer alan bazı çalışmalarda öğrenim görülen sınıf değişkenine göre öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin ele alındığı görülmektedir. Bu konuda yapılan bir çalışmada ilkokul ve ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığına maruz kalma düzeyini etkileyen demografik değişkenlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu çalışmada öğrenim görülen sınıf değişkenine göre öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma durumlarının bazı farklılıklar gösterdiği bulunmuş, ancak öğrenim görülen sınıf değişkenine göre ortaya çıkan farklılıkların istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (Ergün, 2015). Bu konuda lise öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada demografik değişkenlere göre öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin incelenmesi amaçlanmış, ilgili çalışmada öğrenim görülen sınıf düzeyine göre öğrencilerin zorba davranışlara maruz kalma düzeylerinin farklılık göstermediği bulunmuştur (Pelendecioğlu, 2011).

Ergenlerde akran zorbalığını etkileyen faktörlerin ele alındığı başka bir çalışmada da öğrencilerin okudukları sınıf düzeyine göre akran zorbalığına maruz kalma durumlarının farklılaşmadığı rapor edilmiştir (Morkan-Şahin ve Aral, 2023). İlkokul üçüncü ve dördüncü kademe öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada öğrenciler arasında kurban öğrenci olma durumunun öğrenim gördükleri sınıfa göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Kale ve Demir, 2017). Bu konuda ilkokul ve ortaokul kademelerinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılan farklı bir çalışmada öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin öğrenim görülen sınıf değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuş, aynı çalışmada akran zorbalığı alt boyutlarına ilişkin algı düzeyinin de kurban öğrencilerin sınıflarına göre değişiklik göstermediği rapor edilmiştir (Sarı ve Demirbağ, 2019).

Bu araştırmada akran zorbalığı davranışı sergileyen öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf değişkenine göre fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, dışlanma, söylenti çıkarma ve yayma ile eşyalarına zarar verme davranışı sergileme düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Literatürde yer alan bazı çalışmaların bu araştırmada elde edilen sonuçlar ile paralellik sergilediği görülmektedir. Bu konuda ergenler üzerinde yapılan bir çalışmada öğrencilerin okullarda zorba davranışlar sergileme düzeylerinin öğrenim gördükleri sınıflara

göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur (Pelendecioğlu, 2011). Ergenler üzerinde yapılan bir çalışmada demografik değişkenlere göre öğrencilerin zorba davranışlar sergileme düzeylerinin incelenmesi amaçlanmış, ilgili çalışmada öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre okullarda zorba davranışlar sergileme düzeylerinin farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Morkan-Şahin ve Aral, 2023).

Literatürde bu alanda yapılan bazı çalışmalarda öğrencilerin zorba davranışlar sergileme düzeylerinin öğrenim görülen sınıf değişkenine göre farklılaştığı bulunmuştur (Ertürk, 2024). Ergün (2015) tarafından bu konuda yürütülen bir çalışmada beşinci sınıflarda öğrenim gören öğrencilere kıyasla dördüncü sınıf öğrencilerinin zorba davranışlar sergileme düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Tekce (2019) tarafından yapılan çalışmada ilköğretim kademesinde yer alan öğrencilerde üçüncü sınıf öğrencilerine kıyasla dördüncü sınıf öğrencilerinde zorba öğrenci oranının daha yüksek olduğu, aynı çalışmada akran zorbalığı alt boyutlarında da dördüncü sınıflarda öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir.

Bulgurcu (2011) tarafından yapılan çalışmada ise altıncı ve sekizinci sınıflarda öğrenim gören öğrenciler ile karşılaştırıldığı zaman yedinci sınıf öğrencilerinin zorba davranışlara daha fazla yöneldikleri tespit edilmiştir. Kale ve Demir (2017) tarafından ilkokul kademesinde yer alan öğrencilerin katılım sağladığı çalışmada dördüncü sınıf öğrencilerinde zorba davranışlar sergileme düzeyinin üçüncü sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Arslan (2022) tarafından yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerinde öğrenim görülen sınıf değişkeninin akran zorbalığı üzerinde belirleyici olduğu bulunmuştur. Söz konusu çalışmada sekizinci sınıf öğrencilerinin altıncı sınıf öğrencilerine kıyasla sözel, fiziksel ve eğlence amaçlı zorbalık davranışlarını daha fazla sergiledikleri tespit edilmiştir.

Bu konuda ilkokul ve ortaokul kademelerinde öğrenim gören öğrencilerin akran zorbalığı davranışı sergileme düzeylerinin öğrenim görülen sınıf değişkenine göre farklılık gösterdiği bulunmuş, Söz konusu çalışmada sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin zorba davranışlar sergileme düzeylerinde azalma meydana geldiği tespit edilmiştir. Aynı çalışmada sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin fiziksel zorbalık davranışı ile başkalarının eşyalarına zarar verme davranışı sergileme düzeylerinin de azaldığı bulunmuştur (Sarı ve Demirbağ, 2019).

İlkokul kademesinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yürütülen bir çalışmada tüm zorbalık kategorilerinde alt sınıflarda yer alan öğrencilere kıyasla dördüncü sınıf öğrencilerinin

akran zorbalığı davranışı sergileme düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Demircioğlu, 2024). Champion ve diğerleri (2003) tarafından yapılan çalışmada öğrenim görülen sınıf düzeyinin yükselmesinin akran zorbalığı davranışını arttıran bir unsur olduğu bulunmuş, buna karşılık sınıf düzeyi değişkenine göre elde edilen sonuçların anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur.

Öğrencilerin aile yapılarına göre kurban ya da zorbalık yapma durumlarına ilişkin yorum ve tartışma

Yürütülen bu çalışmada kurban öğrencilerin aile yapılarına göre fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, dışlanma, söylenti çıkarma ve yayma ile eşyalarına zarar verme davranışına maruz kalma düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Literatürde bu alanda yürütülen çalışmalarda araştırma bulgularımız ile benzerlik gösteren sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. İlkokul ve ortaokul kademesinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılan benzer bir çalışmada çekirdek aile yapısına sahip ailede yaşayan öğrenciler ile anne ve babası ayrı yaşayan öğrencilerde akran zorbalığına maruz kalma düzeyi arasında anlamlı farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir (Ergün, 2015).

Bu konuda ergenler üzerinde yapılan bir çalışmada demografik değişkenlere göre öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma durumlarının incelenmesi amaçlanmış, söz konusu çalışmada aile yapılarına göre öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur (Can-Gürsoy, 2010). İlkokul kademesinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenciler üzerinde bu alanda yapılan bir çalışmada demografik değişkenlere göre öğrencilerin akran zorbalığına uğrama durumlarının incelenmesi amaçlanmış, araştırmada aile yapılarına göre öğrencilerin akran zorbalığına uğrama düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur (Gürbüzer, 2021). Bu konuda sosyo-demografik değişkenlere göre öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin incelendiği bir çalışmada aile yapılarına göre öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin farklılaşmadığı rapor edilmiştir (Demiröz, 2019). Okul öncesi dönemde bulunan çocuklar üzerinde yapılan bir çalışmada ise aile yapısının çocukların akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri üzerinde belirleyici olduğu bulunmuştur. Söz konusu çalışmada çekirdek ailede yetişen çocuklara kıyasla geniş aile yapısına sahip ailelerde yetişen çocuklarda akran zorbalığına maruz kalma düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Ural ve diğerleri, 2022).

Bu araştırmada akran zorbalığı davranışı sergileyen öğrencilerin aile yapılarına göre fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, dışlanma, söylenti çıkarma ve yayma ile eşyalarına zarar verme davranışı sergileme düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediğı tespit edilmiştir. Bu konuda yürütölen benzer bir çalışmada ilkokul ve ortaokul öğrencilerinde aile yapısı değışkenine göre öğrencilerin akran zorbalığı davranışı sergileme düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediğı tespit edilmiştir (Ergün, 2015).

Yapılan benzer bir çalışmada ilkokul öğrencilerinde çekirdek aile, geniş aile ya da parçalanmış aile içerisinde yaşamının okullarda zorba davranışlar sergileme üzerinde belirleyici olmadığı bulunmuştur (Gürbüzer, 2021). Bu konuda ortaokul kademesinde yürütölen başka bir çalışmada öğrencilerin fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, arkadaşlarını dışlama, söylenti çıkarma, eşyalara zarar verme ve cinsel zorbalık davranışı sergileme düzeylerinin aile yapılarına göre farklılık göstermediğı rapor edilmiştir (Demiröz, 2019). Aile yapısı değışkeninin zorba davranışlar sergileme üzerinde belirleyici olmamasının temelinde araştırmaların genellikle benzer aile yapısına sahip olan öğrenciler üzerinde yürütölmesinin yattığı düşünölebilir.

Öğrencilerin anne ve baba eğitim durumlarına göre kurban ya da zorbalık yapma durumlarına ilişkin yorum ve tartışma

Yürütölen bu çalışmada kurban öğrencilerin anne eğitim durumlarına göre fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, dışlanma, söylenti çıkarma ve yayma ile eşyalarına zarar verme davranışına maruz kalma düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediğı tespit edilmiştir. Baba eğitim düzeyine göre ele alındığı zaman ise kurban öğrencilerin söylenti çıkarma ve yayma mağduru olma düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre baba eğitim düzeyi ortaokul, lise ve üniversite olan öğrencilere kıyasla baba eğitim düzeyi ilkokul öğrencilerin söylenti çıkarma ve yayma mağduru olma düzeylerinin daha yüksek olduğı tespit edilmiştir. Baba eğitim düzeyi düşük olan öğrencilerin akran zorbalığına daha fazla maruz kalmasının temelinde zorba eylemler karşısında ailelerinin tepkisiz kalmasının ya da öğrencilerin durumu ailelerine bildirmemelerinin yattığı düşünölebilir. Bunun yanında anne ve babaların eğitim durumlarına göre çocuk yetiştirme tarzlarının birbirinden farklı olmasının da öğrencilerin akran zorbalığına yönelmelerinde ve mağdur olmalarında etkili olduğı belirtilmektedir

Ebeveyn eğitim düzeyinin akran zorbalığına maruz kalma üzerindeki etkisinin ele alındığı bir çalışmada anne eğitim düzeyi düşük olan öğrencilerin fiziksel ve sözel zorbalığa maruz kalma düzeylerinin eğitim düzeyi yüksek olan öğrencilere göre daha fazla olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin ise baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı rapor edilmiştir (Can-Gürsoy, 2010). İlköğretim kademesinde yer alan öğrenciler üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada annesi lisansüstü eğitime sahip öğrencilerin kurban statüsünde yer alma düzeylerinin yüksek olduğu, bunun yanında babası okur-yazar olmayan öğrencilerin kurban öğrenci olma düzeylerinin diğer öğrencilerden daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir (Tekce, 2019).

Okul öncesi dönemde bulunan çocuklar üzerinde yapılan bir çalışmada çocukların akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin anne eğitim durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuş, aynı çalışmada baba eğitim düzeyinin ise çocukların akran zorbalığına maruz kalma durumları üzerinde belirleyici olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu çalışmada baba eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların eğitim gördükleri okullarda akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin azaldığı bulunmuştur (Ural ve diğerleri, 2022).

Literatürde yer alan bazı çalışmalarda ise ebeveyn eğitim düzeyi değişkeninin öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma durumları üzerinde belirleyici olmadığı rapor edilmiştir (Keskin, 2010). Okul çağında bulunan çocuklarda akran zorbalığına maruz kalma riskini arttıran unsurların ele alındığı farklı bir çalışmada da anne ve baba eğitim durumuna göre öğrencilerin mağdur olma durumlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Aynı çalışmada ebeveyn eğitim düzeyinden ziyade anne ve baba ile ilişkilerin akran zorbalığı üzerinde belirleyici olduğu rapor edilmiştir (Ayaz-Alkaya ve Avşar, 2017). Bu konuda yapılan farklı bir çalışmada öğrencilerin sözel zorbalık, izolasyon zorbalığı, söylenti zorbalığı, fiziksel zorbalık, cinsel zorbalık ve eşyalarına zarar verilme düzeyinin anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur (Mercan ve Yıldırım-Sarı, 2018).

Demirel (2022) tarafından ilkokul kademesinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada öğrencilerin genel zorbalık eğilimlerinin anne ve baba eğitim durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Aynı çalışmada akran zorbalığı alt boyutlarına ilişkin bulguların da anne ve baba eğitim durumuna göre farklılaşmadığı rapor edilmiştir. Bu konuda ilkokul üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen çalışmada anne ve baba eğitim durumuna göre öğrencilerin mağdur öğrenci olma düzeylerinin farklılık göstermediği belirlenmiştir (Kale ve Demir, 2017). Ortaokul kademesinde bulunan öğrencilerin akran

zorbalığı eğiliminin incelendiği bir çalışmada mağdur öğrencilerin fiziksel, sözel, eşyaya zarar verme ve dışlama şeklinde yapılan zorba davranışlara maruz kalma düzeylerinin hem anne hem de baba eğitim durumuna göre farklılık göstermediği bulunmuştur (Türküm-Çetinler, 2021).

Bu çalışmada anne eğitim durumuna göre zorba öğrencilerin eşyalara zarar verme ile söylenti çıkarma ve yayma davranışı sergileme düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ortaya çıkan sonuçlara göre, anne eğitim düzeyi düşük olan zorba öğrencilerde eşyalara zarar verme ile söylenti çıkarma ve yayma davranışı sergileme düzeyinin yüksek olduğu görülmüştür. Baba eğitim düzeyine göre ele alındığı zaman da baba eğitim düzeyi düşük olan zorba öğrencilerin söylenti çıkarma ve yayma davranışı sergileme düzeyi yüksek bulunmuştur. Bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde baba eğitim düzeyi düşük olan öğrencilerin düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklere sahip ailelerde yetişmelerinin ve şiddet eğilimlerinin yüksek olmasının yattığı düşünülebilir. Buna karşılık literatürde yer alan bazı çalışmalarda zorba öğrencilerin sergiledikleri davranışların ve zorbalık eğilimlerinin anne ve baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediğini ortaya koyan araştırma bulguları da mevcuttur (Türküm-Çetinler, 2021).

Öğrencilerin kardeş sayılarına göre kurban ya da zorbalık yapma durumlarına ilişkin yorum ve tartışma

Yapılan bu çalışmada kurban öğrencilerin kardeş sayılarına göre fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, dışlanma, söylenti çıkarma ve yayma ile eşyalarına zarar verme davranışına maruz kalma düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlar ile paralellik gösteren bir çalışmada ilköğretim öğrencilerinde akran zorbalığına maruz kalma durumunun sahip oldukları kardeş sayılarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur (Keskin, 2010). İlkokul üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde yapılan diğer bir çalışmada da öğrencilerin akran zorbalığında mağdur öğrenci tarafında olma durumlarının kardeş sayılarına göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Kale ve Demir, 2017). Okul öncesi dönemde bulunan çocuklar üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada kardeşi olmayan çocuklar ile kardeş sayısı fazla olan çocukların akran zorbalığına uğrama düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmadığı rapor edilmiştir (Ural ve diğerleri, 2022). Bu konuda yapılan farklı bir çalışmada ise kardeşi olmayan öğrencilere kıyasla kardeşi bulunan öğrencilerde akran zorbalığına maruz kalma düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Can-Gürsoy, 2010).

Bu çalışmada zorba öğrencilerin fiziksel ve sözel zorbalık ile söylenti çıkarma ve yayma davranışı sergileme düzeylerinin kardeş sayılarına göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Bunun yanında zorba öğrencilerin eşyalara zarar verme düzeylerinin de kardeş sayılarına göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna karşılık zorba öğrencilerin dışlama davranışı sergileme düzeylerinin kardeş sayılarına göre farklılaştığı bulunmuştur. Ortaya çıkan sonuçlara göre, kardeş sayısı fazla olan öğrencilerin dışlama davranışı sergileme düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Kardeş sayısının yüksek olmasının zorbalık davranışı sergileme düzeyini azaltmasının temelinde kardeş ilişkilerinin sosyal gelişimi olumlu yönde etkilemesinin yattığı düşünülebilir.

Ayaz-Alkaya ve Avşar (2017) tarafından yapılan çalışmada okul çağındaki çocuklarda kardeş sayısından ziyade kardeşler ile ilişkilerin zorba davranışlar sergileme üzerinde belirleyici olduğu rapor edilmiştir.

Bu alanda gerçekleştirilen bazı çalışma sonuçları kardeş sayısı değişkeninin akran zorbalığına yönelme üzerinde belirleyici olmadığını göstermektedir. Kale ve Demir (2017) tarafından yapılan çalışmada ise kardeş sayısı değişkeninin ilkökul öğrencilerinin zorba davranışlar sergileme düzeyleri üzerinde belirleyici olmadığı bulunmuştur. Yılmaz ve Çağlayan (2018) tarafından ergenler üzerinde gerçekleştirilen diğer bir çalışmada da kardeş sayısı değişkenine göre öğrencilerin okullarda zorba davranışlar sergileme düzeylerinin farklılık göstermediği rapor edilmiştir. Arslan (2022) tarafından yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerinde kardeş sayısından ziyade kardeşler arasında kıskançlık olma durumunun zorba davranışlara yönelme üzerinde belirleyici olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin evde şiddete tanıklık etme durumlarına göre kurban ya da zorbalık yapma durumlarına ilişkin yorum ve tartışma

Yapılan bu çalışmada kurban öğrencilerin evde şiddete şahit olma durumlarına göre, sözel zorbalık, dışlanma, söylenti çıkarma ve yayma ile eşyalarına zarar verme davranışına maruz kalma düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Buna karşılık kurban öğrencilerin fiziksel zorbalık davranışına maruz kalma düzeylerinin evde şiddete tanık olma durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre, ev içi şiddet davranışına tanık olan öğrencilerin okullarda fiziksel zorbalığa maruz kalma düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında evde şiddete tanık olan öğrencilerin şiddet eylemini doğal bir davranış olarak görmelerinin ve kendilerine

şiddet uygulandığı zaman sessiz kalmalarının yattığı düşünülebilir. Barik (2020) tarafından bu görüşü destekleyen çalışmada ilkokullarda akran zorbalığını önleme stratejileri ve karşılaştıran zorluklara yönelik öğrenci ve öğretmen görüşlerinin incelenmesi amaçlanmış, araştırmada şiddeti doğal bir davranış olarak karşılayan öğrencilerin kurban öğrenci durumuna düşme olasılıklarının yüksek olduğu bulunmuştur.

Bu alanda yapılan benzer çalışmalarda araştırma bulguları ile paralellik gösteren sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. İlkokul ve ortaokul kademesinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde bu konuda yapılan bir çalışmada aile içinde şiddete tanık olmanın akran zorbalığına maruz kalma üzerinde belirleyici olduğu bulunmuştur. Söz konusu çalışmada aile içi şiddete tanıklık etmeyen öğrencilere kıyasla şiddete tanık olan öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Ergün, 2015). Ergenlerde akran zorbalığına maruz kalma durumunu etkileyen değişkenlerin ele alındığı bir çalışmada aile içinde şiddete maruz kalan öğrencilerin okullarda hem fiziksel hem de sözel zorbalığa maruz kalma düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Can-Gürsoy, 2010).

Bu çalışmaya katılan zorba öğrencilerin fiziksel ve sözel zorbalık davranışı sergileme düzeylerinin ev içinde şiddete tanık olma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Buna karşılık zorba öğrencilerin dışlanma, söylenti çıkarma ve yayma ile eşyalarına zarar verme düzeylerinin evde şiddete şahit olma durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ortaya çıkan sonuçlara göre, söz konusu zorba eylemleri evde şiddete tanık olan zorba öğrencilerin daha fazla uyguladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun ortaya çıkmasında şiddetin öğrenilen bir davranış olmasının ve aile içindeki şiddet eylemlerini sergileyen kişileri zorba öğrencilerin rol model olarak benimsemesinin yattığı düşünülebilir. Bu görüşü destekleyen bir çalışmada öğretmen görüşlerine göre akran zorbalığının temel nedenlerinin incelenmesi amaçlanmış, çalışmada öğretmenlerin büyük bir bölümünün akran zorbalığının temelinde rol model alınan kişilerin olumsuz davranışlarının geldiği tespit edilmiştir (Özen ve Aslan, 2024).

Literatürde yer alan benzer çalışma bulguları da şiddete tanıklık etmenin zorba eylemler sergileme eğilimini arttırdığını göstermektedir. Ergün (2015) tarafından yapılan çalışmada ilkokul ve ortaokul kademesinde öğrenim gören öğrencilerde aile içi şiddet davranışlarına tanıklık eden öğrencilerde zorba davranışlar sergileme düzeyinin aile içinde şiddet olayına tanıklık etmeyen öğrencilerden daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur.

5.2. Sonuç

Bu araştırma kapsamında ortaya çıkan sonuçlar aşağıdaki gibidir;

- Bu çalışmada ilkokul öğrencilerinde en fazla karşılaşılan zorbalık türünün fiziksel ve sözel zorbalık ile eşyalara zarar verme davranışının olduğu bulunmuştur. Kurban öğrencilerin en fazla mağdur oldukları zorbalık türlerinin başında ise fiziksel zorbalık, eşyalarına zarar verilmesi ve kendileri hakkında söylenti çıkartılmasının geldiği sonucuna ulaşılmıştır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin kurban durumunda olmalarının sadece fiziksel zorbalık alt boyutunda cinsiyete göre farklılık gösterdiği belirlenmiş, kurban öğrencilerin diğer zorba davranışlara maruz kalma düzeylerinin cinsiyete göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir.
- Araştırmada zorba öğrencilerin fiziksel zorbalık, sözel zorbalık ve dışlama davranışlarını sergileme düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaştığı bulunmuş, tüm alt boyutlarda erkek öğrencilerin zorba davranışları daha fazla sergiledikleri tespit edilmiştir. bu kapsamda erkek öğrencilerin zorba davranışlar sergileme düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Bu çalışmaya katılan öğrencilerin kurban durumunda olmalarının sadece sözel zorbalık alt boyutunda yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ortaya çıkan sonuçlara göre, dokuz yaş grubundaki öğrencilere kıyasla on yaşındaki öğrencilerin sözel zorbalığa maruz kalma düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Yapılan bu çalışmaya katılan öğrencilerin zorba davranışlar sergileme düzeylerinin yaş grubu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.
- Bu çalışmada öğrencilerin akran zorbalığında kurban öğrenci durumunda olmalarının okudukları sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.
- Yapılan bu çalışmaya katılan öğrencilerin zorba davranışlar sergileme düzeylerinin öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.
- Bu çalışmada öğrencilerin akran zorbalığında kurban öğrenci durumunda olmalarının aile türlerine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur.
- Yapılan bu çalışmaya katılan öğrencilerin zorba davranışlar sergileme düzeylerinin aile yapılarına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

- Bu çalışmada öğrencilerin akran zorbalığında kurban öğrenci durumunda olmalarının anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur.
- Yapılan bu çalışmaya katılan öğrencilerin zorba davranışlar sergileme düzeylerinin söylenti çıkarma ve yayma alt boyutunda ve eşyalara zarar verme boyutunda anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.
- Yapılan bu çalışmaya katılan öğrencilerin kurban olma durumlarının söylenti çıkarma ve yayma alt boyutunda baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.
- Yürütülen bu araştırmaya katılan zorba öğrencilerin söylenti çıkarma ve yayma alt boyutunda baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.
- Bu çalışmada öğrencilerin akran zorbalığında kurban öğrenci durumunda olmalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur.
- Bu çalışmada zorba öğrencilerin arkadaşlarını dışlama davranışı sergileme düzeylerinin kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.
- Yürütülen bu araştırmada aile içinde şiddete tanık olan öğrencilerin hem kurban hem de zorba öğrenci olma düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

5.3. Öneriler

- Yapılan bu çalışmada öğrencilerin tüm demografik özellikleri çalışmaya dahil edilmemiştir. Bu kapsamda yapılacak olan yeni çalışmalarda ilkökul öğrencilerinde farklı demografik değişkenlerin akran zorbalığı üzerindeki etkileri incelenebilir.
- Akran zorbalığının yaşandığı okullarda sınıf seviyesi arttıkça zorbalık yapma düzeyi de artmaktadır. Bu sebeple öğretmen-okul-aile-rehberlik servisi bağlantısı oluşturulabilir.
- Bu araştırma üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileriyle sınırlı olmakla birlikte konunun derinlemesine incelenmesini kolaylaştırmak adına farklı sınıf seviyesinde özellikle okul öncesi ve ilkökul seviyesinde çalışmalar yapılması önerilebilir.
- Araştırmada öğrencilerin aile içinde şiddete tanıklık etmelerinin zorba ve mağdur öğrenci olmalarında etkili olduğu görülmüş, bu sonucun literatür ile paralellik

gösterdiği belirlenmiştir. Bu kapsamda çocukların olduğu ortamda aile içi şiddet davranışını önlemeye yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.

- Bu araştırma İstanbul Beylikdüzü ilçesindeki okullarla sınırlı olarak gerçekleştirilmiştir. Aynı çalışma farklı bölge veya şehirlerde farklı örneklem gruplarıyla gerçekleştirilerek karşılaştırma yapılabilir.
- Bu çalışmada şiddete tanıklık etmenin akran zorbalığı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yapılacak olan yeni çalışmalarda doğrudan aile içi şiddet mağduru olmanın akran zorbalığı üzerindeki etkileri incelenebilir.

6. KAYNAKLAR

- Acar, T. (2009). *Dokuzuncu sınıf öğrencilerinde akran zorbalığı ve psikolojik belirtiler* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Al-Raqad, H. K., Al-Bourini, E. S., Al Talahin, F. M., & Aranki, R. M. E. (2017). The impact of school bullying on students' academic achievement from teachers point of view. *International Education Studies*, 10(6), 44-50.
- Arslan, F. (2022). *Ortaokul öğrencilerinde kardeş kıskançlığının akran zorbalığı eğilimlerini yordama gücü* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Arslan, S., & Savaşer, S. (2009). Akran zorbalığını önlemede okul hemşiresinin rolü. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(3), 118-123.
- Aulia, F. (2016). Bullying experience in primary school children. *SCHOULID: Indonesian Journal of School Counseling*, 1(1), 28-32. Doi: 10.23916/schoulid.v1i1.37.28-32
- Ayas, T., & Pişkin, M. (2011). Lise öğrencileri arasındaki zorbalık olaylarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü bakımından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(2), 550-568.
- Ayaz Alkaya, S., & Avşar, F. (2017). Okul çağı çocuklarının akran zorbalığı durumları ile atılgnalık düzeyleri ve ilişkili faktörlerin incelenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 14(3), 185-191.
- Balak, D. (2017). *İlkokul öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile akran zorbalığı ve okula aidiet duyguları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Baldry, A. C. (2003). Bullying in schools and exposure to domestic violence. *Child Abuse & Neglect*, 27(7), 713-732.
- Barik, E. (2020). *İlkokullarda akran zorbalığını önleme stratejileri ve karşılaşılan güçlüklerle ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Baş, G. (2024). *Ortaokul 5.-6.-7. sınıf öğrencilerinin, akran zorbalığı türlerine maruz kalma ve baş etme yollarının incelenmesi (Ayancık İlçesi Örneği)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sinop Üniversitesi.
- Borg, M. G. (1999). The extent and nature of bullying among primary and secondary schoolchildren. *Educational Research*, 41(2), 137-153.
- Borualogo, I. S., Wahyudi, H., & Kusdiyati, S. (2020). Bullying victimisation in elementary school students in Bandung City. In *2nd Social and Humaniora Research Symposium*, 112-116.
- Bulgurcu, S. (2011). *İstanbul ilinde bir ilköğretim okulunda 6-8. sınıflarda akran zorbalığı sıklığının araştırılması* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

- Can, A. (2014). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can-Gürsoy, E. (2010). *Ergenlerde sosyodemografik özelliklere ve algılanan sosyal destek ile akran zorbalığına maruz kalmanın incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Champion, K., Vernberg, E., & Shipman, K. (2003). Nonbullying victims of bullies: Aggression, social skills, and friendship characteristics. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 24(5), 535-551.
- Chen, J. K., Wang, S. C., Chen, Y. W., & Huang, T. H. (2021). Family climate, social relationships with peers and teachers at school, and school bullying victimization among third grade students in elementary schools in Taiwan. *School Mental Health*, 13(3), 452-461.
- Craig, W. M. (1998). The relationship among bullying, victimization, depression, anxiety, and aggression in elementary school children. *Personality And Individual Differences*, 24(1), 123-130. Doi: 10.1016/S0191-8869(97)00145-1
- Çarkıt, E., & Bacanlı, F. (2020). Okullarda akran zorbalığı: Öğretmen görüşlerine göre nitel bir çalışma. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(24), 2545-2583. Doi: 10.26466/opus.644848
- Dake, J. A., Price, J. H., & Telljohann, S. K. (2003). The nature and extent of bullying at school. *Journal of School Health*, 73(5), 173-180.
- de Silva, G. R. R., de Lima, M. L. C., Acioli, R. M. L., & Barreira, A. K. (2020). Prevalence and factors associated with bullying: differences between the roles of bullies and victims of bullying. *Jornal De Pediatria*, 96(6), 693-701. Doi: 10.1016/j.jped.2019.09.005
- Delfabbro, P., Winefield, T., Trainor, S., Dollard, M., Anderson, S., Metzger, J., & Hammarstrom, A. (2006). Peer and teacher bullying/victimization of South Australian secondary school students: Prevalence and psychosocial profiles. *British Journal of Educational Psychology*, 76(1), 71-90.
- Demirbağ, B. C., Çiçek, Z., Yiğitbaş, Ç., Özkan, Ç. G., & Dinçer, A. (2017). The relationship between types of bullying experienced by primary school students and their anxiety, state-trait, self-esteem and certain socio-demographic characteristics. *Procedia-Social And Behavioral Sciences*, 237, 398-404.
- Demircioğlu, A. (2024). *İlkokul öğrencilerinde akran zorbalığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Uşak Üniversitesi.
- Demirel, S. (2022). *İlkokul öğrencilerinin teknoloji bağımlılığı düzeyleri ile problem çözme becerileri, akran zorbalığı ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Demiröz, A. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin algıladıkları aile tutumları ile akran zorbalığı arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.

- Ergün, N. (2015). *Erken ergenlerde okul, aile ve demografik değişkenlere göre akran zorbalığının incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Ertürk, C. (2024). *Fen lisesi öğrencilerinin akran zorbalığı ve psikolojik sağlamlıklarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi (Samsun ili örneği)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Espelage, D. L., Basile, K. C., & Hamburger, M. E. (2012). Bullying perpetration and subsequent sexual violence perpetration among middle school students. *Journal of Adolescent Health, 50*(1), 60-65.
- Field, E. M. (2007). *Bully blocking six secrets to help children deal with teasing and bullying*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Fredrick, S. S., Jenkins, L. N., & Ray, K. (2020). Dimensions of empathy and bystander intervention in bullying in elementary school. *Journal of School Psychology, 79*, 31-42. Doi: 10.1016/j.jsp.2020.03.001
- Ganotz, T., Schwab, S., & Lehofer, M. (2023). Bullying among primary school-aged students: which factors could strengthen their tendency towards resilience?. *International Journal of Inclusive Education, 27*(8), 890-903. Doi: 10.1080/13603116.2021.1879949
- Gökkaya, F., & Sütçü, S. T. (2020). Akran zorbalığının ortaokul öğrencileri arasındaki yaygınlığının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 35*(1), 40-54.
- Gökler, R. (2007). *İlköğretim öğrencilerinde akran zorbalığının bazı değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Güner, F. (2009). *İlköğretim 7.sınıf öğrencilerinden akran zorbalığı zorba ve kurbanlarının okul başarı düzeyleri ve sosyometrik statülerinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kafkas Üniversitesi.
- Gürbüzer, S. (2021). *İlkokullardaki yabancı uyruklu öğrencilerde akran zorbalığının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Gürsoy, E.C. (2010). *Ergenlerde sosyodemografik özelliklere ve algılanan sosyal destek ile akran zorbalığına maruz kalmanın incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Hamurcu, S. (2020). İlkokul öğrencilerinde akran zorbalığı: Ankara Pursaklar örneği. *OPUS International Journal of Society Researches, 16*(Eğitim ve Toplum Özel sayısı), 5540-5564. Doi: 10.26466/opus.758653
- Holt, M. K., Finkelhor, D., & Kantor, G. K. (2007). Hidden forms of victimization in elementary students involved in bullying. *School Psychology Review, 36*(3), 345-360.
- Horowitz, J. A., Vessey, J. A., Carlson, K. L., Bradley, J. F., Montoya, C., McCullough, B., & David, J. (2004). Teasing and bullying experiences of middle school students. *Journal of The American Psychiatric Nurses Association, 10*(4), 165-172.

- Hunter, S. C., & Boyle, J. M. (2010). Appraisal and coping strategy use in victims of school bullying. *British Journal of Educational Psychology*, 74(1), 83-107.
- Jan, A., & Husain, S. (2015). Bullying in elementary schools: Its causes and effects on students. *Journal of Education and Practice*, 6(19), 43-56.
- Kale, M., & Demir, S. (2017). İlkokul öğrencilerinin akran zorbalığına ilişkin görüşlerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 10(3), 74-85.
- Kaloeti, D. V. S., Manalu, R., Kristiana, I. F., & Bidzan, M. (2021). The role of social media use in peer bullying victimization and onset of anxiety among Indonesian elementary school children. *Frontiers in Psychology*, 12, 1-10. Doi: 10.3389/fpsyg.2021.635725
- Kandemir, M., & Özbay, Y. (2009). Sınıf içinde algılanan empatik atmosfer ile benlik saygısı arasındaki etkileşimin zorbalıkla ilişkisi. *İlköğretim Online*, 8(2), 322-333.
- Karatas, H., & Ozturk, C. (2011). Relationship between bullying and health problems in primary school children. *Asian Nursing Research*, 5(2), 81-87.
- Karatas, H., & Ozturk, C. (2020). Examining the effect of a program developed to address bullying in primary schools. *J Pediatr Res*, 7(3), 243-249. Doi: 10.4274/jpr.galenos.2019.37929
- Kaşıkcı, F. (2018). *Ergenlerde akran zorbalığı ile başa çıkma stratejileriyle bilişsel çarpıtmalar ve öz düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Kaymak-Tıraş, B.G. (2022). *İlkokul öğrencilerinde akran zorbalığı ile anksiyete duyarlılığı ilişkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çag Üniversitesi.
- Keskin, T. (2010). *İlköğretim okullarındaki öğrencilerin akran zorbalığının benlik saygısıyla ilişkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Kilicaslan, F., Beyazgul, B., Kuzan, R., Karadag, D., Koruk, F., & Koruk, I. (2023). The prevalence of peer bullying and psychiatric symptoms among high school students in southeast Turkey. *Nordic Journal of Psychiatry*, 77(1), 83-90.
- Koca, S., Direk, F., Işım, A. T., Can, H. C., & Taştan, Z. (2024). Avantajlı ve dezavantajlı okullarda öğrenim gören öğrencilerin akran zorbalık düzeyleri. *Sports Science*, 14(1), 26-34.
- Koçak, A., & Arun, Ö. (2006). İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu. *Selçuk İletişim Dergisi*, 4(3), 1-8.
- Kokkinos, C. M., & Antoniadou, N. (2013). Bullying and victimization experiences in elementary school students nominated by their teachers for specific learning disabilities. *School Psychology International*, 34(6), 674-690.
- Kutlu, M., & Karaca, N.H. (2021). The analysis of grade teachers' views on peer Bullying. *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9, 621-641. Doi:10.30900/kafkasegt.983537
- Le Menestrel, S. (2020). Preventing bullying: Consequences, prevention, and intervention. *Journal of Youth Development*, 15(3), 8-26. Doi: 10.5195/jyd.2020.945

- Lereya, S. T., Copeland, W. E., Costello, E. J., & Wolke, D. (2015). Adult mental health consequences of peer bullying and maltreatment in childhood: two cohorts in two countries. *The Lancet Psychiatry*, 2(6), 524-531.
- Longobardi, C., Ferrigno, S., Gullotta, G., Jungert, T., Thornberg, R., & Marengo, D. (2022). The links between students' relationships with teachers, likeability among peers, and bullying victimization: the intervening role of teacher responsiveness. *European Journal of Psychology of Education*, 37, 1-18. Doi: 10.1007/s10212-021-00535-3
- Menesini, E., Modena, M., & Tani, F. (2009). Bullying and victimization in adolescence: Concurrent and stable roles and psychological health symptoms. *The Journal of Genetic Psychology*, 170(2), 115-134. Doi: 10.3200/GNTP.170.2.115-134
- Mercan, H., & Sarı, H. Y. (2018). Lise öğrencilerinde akran zorbalığı ve sosyodemografik değişkenlerle ilişkisi. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 26(1), 21-29.
- Morkan-Şahin, M., & Aral, N. (2021). Ergenlerin akran zorbalığı algıları ile öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(3), 1106-1122. Doi: 10.33206/mjss.1159316
- Nabuzoka, D., Rønning, J. A., & Handegård, B. H. (2009). Exposure to bullying, reactions and psychological adjustment of secondary school students. *Educational Psychology*, 29(7), 849-866.
- Neser, J., Ovens, M., Van der Merwe, E., Morodi, R., & Ladikos, A. (2003). Bullying in schools: A general overview. *Acta Criminologica: African Journal of Criminology & Victimology*, 16(1), 127-157.
- Oldenburg, B., van Duijn, M., Sentse, M., Huising, G., van der Ploeg, R., Salmivalli, C., & Veenstra, R. (2015). Teacher characteristics and peer victimization in elementary schools: A classroom-level perspective. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 43, 33-44.
- Özçelik, H. (2019). *İlkokul öğrencilerinde algılanan öğretmen yakınlık davranışları ile okul doyumu ve akran zorbalığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Özen, Ü. H., & Aslan, H. (2024). Akran zorbalığının nedenleri ve çözüm önerilerine ilişkin okul öncesi ve ilköğretim öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 8(2), 39-57. Doi: 10.260234458.
- Özkan, Y., & Çifci, E. G. (2010). Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ilköğretim okullarında akran zorbalığı. *İlköğretim Online*, 9(2), 576-586.
- Özyıldırım, G., & Karadağ, E. (2024). The effect of peer bullying on academic achievement: A meta-analysis study related to results of TIMSS and PIRLS. *Psychology in The Schools*, 61(5), 2185-2203. Doi: 10.1002/pits.23159
- Pan, Y., Liu, H., Lau, P., & Luo, F. (2017). A latent transition analysis of bullying and victimization in Chinese primary school students. *PLoS One*, 12(8), 1-14. Doi: 10.1371/journal.

- Pateraki, L., & Houndoumadi, A. (2001). Bullying among primary school children in Athens, Greece. *Educational Psychology*, 21(2), 167-175.
- Pekel-Uludagli, N., & Uçanok, Z. (2005). Akran zorbalığı gruplarında yalnızlık ve akademik başarı ile sosyometrik statüye göre zorba/kurban davranış türleri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(56), 77-92.
- Pelendecioğlu, B. (2011). *Lise öğrencilerinde zorbalık olgusunun okul yaşam kalitesi ve empati değişkenleri bakımından incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Pişkin M., & Ayas T., “Akran Zorbalığı Ölçeği Çocuk Formu,” Akademik Bakış Dergisi vol.23, pp.1-13, 2011
- Polat, F., & Sohbət, R. (2019). Ortaöğretim öğrencilerinde akran çatışmasına bakış. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 15(2), 41-51.
- Ponzo, M. (2013). Does bullying reduce educational achievement? An evaluation using matching estimators. *Journal of Policy Modeling*, 35(6), 1057-1078.
- Pouwels, J. L., van Noorden, T. H., Lansu, T. A., & Cillessen, A. H. (2018). The participant roles of bullying in different grades: Prevalence and social status profiles. *Social Development*, 27(4), 732-747. Doi: 10.1111/sode.12294
- Raskauskas, J. L., Gregory, J., Harvey, S. T., Rifshana, F., & Evans, I. M. (2010). Bullying among primary school children in New Zealand: Relationships with prosocial behaviour and classroom climate. *Educational Research*, 52(1), 1-13. Doi: 10.1080/00131881003588097
- Rigby, K. (2003). Consequences of bullying in schools. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 48(9), 583-590.
- Sarı, C., & Demirbağ, B. C. (2019). İlk ve ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığının sosyodemografik değişkenler açısından değerlendirilmesi: İlçe örneği. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(3), 119-131.
- Scheithauer, H., Smith, P. K., & Samara, M. (2016). Cultural issues in bullying and cyberbullying among children and adolescents: Methodological approaches for comparative research. *International Journal of Developmental Science*, 10(1-2), 3-8. Doi: 10.3233/DEV-16000085
- Solberg, M. E., & Olweus, D. (2003). Prevalence estimation of school bullying with the Olweus Bully/Victim Questionnaire. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, 29(3), 239-268.
- Stevens, V., De Bourdeaudhuij, I., & Van Oost, P. (2000). Bullying in Flemish schools: An evaluation of anti-bullying intervention in primary and secondary schools. *British Journal of Educational Psychology*, 70(2), 195-210.
- Şahin, N., & Kırılı, U. (2021). The relationship between peer bullying and anxiety-depression levels in children with obesity. *Alpha Psychiatry*, 22(2), 94-99.

- Tekce, T. (2019). *İlkokul çocuklarında akran zorbalığı ve arkadaşlık niteliği arasındaki ilişkilerin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Türküm-Çetinler, N. (2021). *Ortaokul öğrencilerinin okulda akran zorbalığına başvurma ve zorbalık görme düzeyleri (Çanakkale ili örneği)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Ural, G., Gültekin-Akduman, G., & Şepitçi-Sarıbaş, M. (2022). Okul öncesi çocuklarının akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 12(1), 313-337.
- Veenstra, R., Lindenberg, S., Oldehinkel, A. J., De Winter, A. F., Verhulst, F. C., & Ormel, J. (2005). Bullying and victimization in elementary schools: a comparison of bullies, victims, bully/victims, and uninvolved preadolescents. *Developmental Psychology*, 41(4), 672-682. Doi: 10.1037/0012-1649.41.4.672
- Wang, C., Li, B., Zhang, L., Liu, Y., & Xu, P. (2024). Prosocial behavior and teachers' attitudes towards bullying on peer victimization among middle school students: Examining the cross-level moderating effect of classroom climate. *School Psychology Review*, 53(5), 579-592. Doi: 10.1080/2372966X.2021.2009313
- Wicaksono, V. D., Murtadho, N., Arifin, I., & Sutadji, E. (2021). Characteristics of bullying by elementary school students in Indonesia: A literature review. *In International Joint Conference on Arts and Humanities*, 618, 1287-1296.
- Wong, C. T., Cheng, Y. Y., & Chen, L. M. (2013). Multiple perspectives on the targets and causes of school bullying. *Educational Psychology in Practice*, 29(3), 278-292. Doi: 10.1080/02667363.2013.837030
- Woods, S., & Wolke, D. (2004). Direct and relational bullying among primary school children and academic achievement. *Journal of School Psychology*, 42(2), 135-155.
- Xu, M., Macrynika, N., Waseem, M., & Miranda, R. (2020). Racial and ethnic differences in bullying: Review and implications for intervention. *Aggression And Violent Behavior*, 50, 1-45. Do: 10.1016/j.avb.2019.101340
- Xue, J., Hu, R., Chai, L., Han, Z., & Sun, I. Y. (2022). Examining the prevalence and risk factors of school bullying perpetration among Chinese children and adolescents. *Frontiers in Psychology*, 13, 1-9. Doi: 10.3389/fpsyg.2022.720149
- Yang, Y., Zheng, C., Xie, M., Yuan, S., Zeng, Y., Zhou, M.,... & Baker, J. S. (2021). Bullying victimization and life satisfaction among rural left-behind children in China: A cross-sectional study. *Frontiers in Pediatrics*, 9, 1-9. Doi: 10.3389/fped.2021.671543
- Yılmaz, T., & Çağlayan, İ. D. (2018). Ergenlerde akran zorbalığının ebeveynlik çeşitleri ve yaşanan yer açısından karşılaştırılması. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 6(12), 82-102.

7. EKLER

EK 1: Kişisel Bilgi Formu

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma “İlkokullarda Akran Zorbalığını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi” amaçlı yapılmaktadır. Sorulara içtenlikle cevap vermeniz, araştırmanın doğru sonuçlanması açısından önemlidir. Lütfen bütün soruları dikkatlice okuyarak cevaplayınız. Size en uygun seçeneği (X) işareti koyarak belirleyiniz.

1 İsim Soyisim:			
2 Okul:			
3 Sınıf:	() 3. Sınıf	() 4. Sınıf	
4 Yaş:	() 9	() 10	() 11
5 Cinsiyet:	() Kız	() Erkek	
6 Aile Yapısı :	() Çekirdek aile	() Geniş aile	() Parçalanmış aile
7 Anne sağ mı?	() Evet	() Hayır	
8 Baba Sağ mı?	() Evet	() Hayır	
9 Annenizin eğitim durumu:	() İlkokul	() Ortaokul	() Lise
	() Üniversite	() Okula hiç gitmedi	
10 Babanızın eğitim durumu:	() İlkokul	() Ortaokul	() Lise
	() Üniversite	() Okula hiç gitmedi	
11 Kardeş sayısı:	() Yok	() 1 ve üstü	() 3 ve üstü
12 Anne:	() Sağ	() Vefat	
13 Baba:	() Sağ	() Vefat	
14 Evde şiddete şahit oldun mu?	() Evet	() Hayır	

EK 2. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği

		BANA YAPILDI					BEN YAPTIM				
		Hemen hemen her gün	Haftada en az 1 defa	Ayda en az 1 defa	Yarıyıld 1 defa	Hiç bir zaman	Hemen hemen her gün	Haftada en az 1 defa	Ayda en az 1 defa	Yarıyıld 1 defa	Hiç bir zaman
1	Makas gibi kesici alet kullanma										
2	Kalem gibi sivri cisimler kullanma										
3	Tekme atma										
4	Çubuk ve cetvel ile vurma										
5	Bilerek omuz atma, çarpma, dirsek vurma										
6	Saç çekme										
7	İtme, kolunu bükme, yere düşürme										
8	Üzerine bazı cisimler fırlatma, su ile ıslatma										
9	El-kol şakası yaparak ya da gıcıklayarak rahatsız etme										
10	Oturmak üzereyken altına rahatsız edici bir cisim koyma										
11	Küfür etme										
12	Hoşa gitmeyen isim (lakap) takma										
13	Dış görünüşüyle alay etme										
14	Konuşma tarzıyla alay etme (şivesi, kekemeliği vb.).										
15	Çeşitli nedenlerle sataşma, laf atma, kızdırma										
16	Tehdit etme										
17	Oyuna almama										
18	Arkadaş gruplarına almayarak yalnız bırakma										

		BANA YAPILDI					BEN YAPTIM				
		Hemen hemen her gün	Haftada en az 1 defa	Ayda en az 1 defa	Yarıyılıda 1 defa	Hiç bir zaman	Hemen hemen her gün	Haftada en az 1 defa	Ayda en az 1 defa	Yarıyılıda 1 defa	Hiç bir zaman
19	Konuşmama, sorularına cevap vermeme										
20	Diğer öğrencilerin konuşmasını ve arkadaşlık yapmasını engelleme										
21	Top oynarken bilerek pas atmama										
22	Söylentiler çıkarma ve yayma										
23	Yapmadığı bir şeyle ilgili suçlama										
24	Laf taşıyarak arkadaşlarıyla arasını bozma										
25	Hakkında çeşitli yerlere çirkin sözler yazma										
26	Yapmadığı şeylerle ilgili öğretmene şikayet etme										
27	Sırlarını başkalarına anlatarak zor duruma düşürme										
28	Olur olmaz nedenlerle ispiyonlama										
29	Para ya da eşyasını zorla elinden alma										
30	Para ya da eşyasını çalma										
31	Eşyalarına bilerek zarar verme (kıрма, yırtma vb.)										
32	Defter ya da kitaplarını çizme, karalama										
33	Topunu alıp kaçma										
34	Elbiseleri yırtma, yırtmaya çalışma, kirletme vb.										
35	Çanta ya da diğer eşyalarını izinsiz karıştırma										
36	Kantinden zorla bir şeyler ısmarlatma										
37	Ödünç alınan para ya da eşyayı geri vermeme										

EK 3. Araştırma İzin Belgesi

Büyükşehir İlkokulu Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2025.019772

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 733242

T.C. Kimlik No:

Adı Soyadı: EMİNE ASLAN

Araştırmacının Adı: İLKOKULLARDA AKRAN ZORBALIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ

Araştırmacının Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmacının Örneklem / Çalışma Grubu: Öğrenci

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Büyükşehir İlkokulu

Uygulama Yapılacak Birim: İlkokul

Uygulama Yapılacak İl: İSTANBUL

Veri Toplama Aracının Başlığı: KİŞİSEL BİLGİ FORMU / AKRAN ZORBALIĞI ÇOCUK FORMU

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 25.02.2025

Araştırmacının Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 25.02.2026

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni İSTANBUL İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için <https://arastirmaizninleri.meb.gov.tr/belge-dogrula> bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Sistemi -

EK 4. Veli Onam Formu

VELİ ONAM FORMU

Sayın Veli;

Aşağıda bilgileri yer alan araştırma T.C. Millî Eğitim Bakanlığının izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz araştırmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı sizin onayınıza bağlıdır. Araştırmaya katılım sağlanamaması veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilenmeyecektir. Araştırmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir. Araştırma uygulamaları, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında çocuğunuz sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Çocuğunuz araştırmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, araştırmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Araştırmaya katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir. Onay vermeden önce konu ile ilgili herhangi bir sorunuz varsa aşağıda iletişim bilgileri verilen araştırmacıya sorabilirsiniz.

Araştırmacının Adı Soyadı	Emine ASLAN
Araştırmacının İletişim Bilgileri	
Araştırmanın Adı	İlkokullarda Akran Zorbalığını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi
Araştırmanın Amacı	İlkokullarda akran zorbalığı yapan ve akran zorbalığına maruz kalan çocukların davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesidir.

Velisi bulunduğum..... sınıfı..... numaralı öğrenci.....'in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum. .../.../.....

İmza:

Velinin Adı-Soyadı:

(*Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz.)

Ses / Görüntü Kaydı Veli Onamı

- ☐ Yalnızca ses kaydı alınmasına izin veriyorum.
- ☐ Görüntü kaydı alınmasına izin veriyorum.
- ☐ Ses ve görüntü kaydı alınmasına izin vermiyorum.

Herhangi bir veli, çocuğunun ses/görüntü kaydının alınmasını onaylamadığı takdirde çocuktan kayıt alınmayacaktır.

*Araştırmada ses/görüntü kaydı alınacaksa Ses Görüntü Kaydı Veli Onam kutucuğu formda yer almalı, ses/görüntü kaydı alınmayacaksa Ses Görüntü Kaydı Veli Onam kutucuğu formdan çıkarılmalıdır

EK 5. Gönüllü Katılım Formu

AYRINTILI BİLGİLENDİRME VE GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Sayın Katılımcı,

Aşağıda ayrıntılı bilgileri yer alan araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığının izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Araştırmaya katılıp katılmamakta özgürsünüz. Araştırma herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Katılımınız tamamen sizin isteğinize bağlıdır, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılım sağlanamaması veya araştırmadan ayrılma durumunda okul ile ilgili ilişkileriniz etkilenmeyecektir. Araştırmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Araştırma uygulamaları, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden kendinizi rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürsünüz. Araştırmaya katıldıktan sonra istediğiniz an vazgeçebilirsiniz. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, araştırmayı tamamlamayacağınızı söylemeniz yeterli olacaktır. Araştırmaya katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek size hiçbir sorumluluk getirmeyecektir. Onay vermeden önce konu ile ilgili herhangi bir sorunuz varsa aşağıda iletişim bilgileri verilen araştırmacıya sorabilirsiniz.

Araştırmacının Adı Soyadı	Emine ASLAN	
Araştırmacının İletişim Bilgileri		
Araştırmanın Adı	İlkokullarda Akran Zorbahgını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi	
Araştırmanın Amacı	İlkokullarda akran zorbalığı yapan ve akran zorbalığına maruz kalan çocukların davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesidir.	

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum. .../.../.....

İmza:

Katılımcının Adı-Soyadı:

Ses / Görüntü Kaydı Onamı

- ☐ Yalnızca ses kaydı alınmasına izin veriyorum.
☐ Görüntü kaydı alınmasına izin veriyorum.
☐ Ses ve görüntü kaydı alınmasına izin vermiyorum.

Herhangi bir katılımcı, ses/görüntü kaydının alınmasını onaylamadığı takdirde katılımcıdan kayıt alınmayacaktır.

*Araştırmada ses/görüntü kaydı alınacaksa Ses Görüntü Kaydı Onam kutucuğu formda yer almak, ses/görüntü kaydı alınmayacaksa Ses Görüntü Kaydı Onam kutucuğu formdan çıkarılmalıdır.

EK 6. Ölçek İzin Belgesi

